

อนุโมทนา

ศาสนพิธี คือพิธีกรรมที่มีขึ้นเพื่อเป็นแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนเพื่อแสดงออกถึงความเชื่อทางพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่ช่วยหล่อเลี้ยงศาสนธรรมอันเป็นแก่นแท้ของพุทธศาสนาไว้ การปฏิบัติศาสนพิธีต้องทำอย่างถูกต้องเป็นระเบียบแบบแผนเกิดความสบายใจ ทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นคนดีเป็นแบบอย่างที่ดี ศาสนพิธีเป็นวัฒนธรรมและจารีตประเพณีของชาติ ที่มีการสืบสานกันมาเป็นเวลายาวนาน การส่งเสริมให้ศาสนิกชนได้เรียนรู้และปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเรียบร้อยงดงาม จำเป็นต้องมีคู่มือปฏิบัติ สื่อการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ที่ถูกต้องสามารถศึกษาและใช้เป็นแนวทางในการฝึกปฏิบัติได้อย่างทั่วถึง

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม มุ่งมั่นอนุรักษ์ สืบสาน เผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมไทย และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา มีแผนการดำเนินงานจัดอบรมเชิงปฏิบัติการบุคลากรด้านศาสนพิธี เพื่อส่งเสริมบุคคลได้รับความรู้ ความเข้าใจและทักษะการปฏิบัติด้านศาสนพิธีได้ถูกต้อง จึงได้รวบรวมปรับปรุงแก้ไขเนื้อหา “คู่มือปฏิบัติงานศาสนพิธี” ให้เกิดความทันสมัยและจัดพิมพ์เผยแพร่เป็นวิทยาทาน

อาตมภาพ ขอชื่นชมอนุโมทนาในกุศลเจตนาของมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม และเชื่อแน่ว่า คู่มือปฏิบัติงานศาสนพิธี เล่มนี้ จักเป็นประโยชน์แก่บุคลากร ศาสนพิธีกร นักศึกษาและประชาชนทั่วไปได้ศึกษา
หาความรู้และใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป

พระราชศาสนกิจโสภณ

เจ้าอาวาสวัดเสมียนนารี พระอารามหลวง

เจ้าคณะเขตบางเขน-จตุจักร

สารอธิการบดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม มุ่งมั่นอนุรักษ์สืบสาน เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยให้เกิดความยั่งยืน เพื่อดำรงความเป็นไทย วัฒนธรรมเกิดจากการสั่งสมความรู้ ถ่ายทอดเป็นทักษะจากรุ่นสู่รุ่นจนตกผลึกเป็นวิถีชีวิต การจัดกิจกรรม โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและชุมชนเผยแพร่สู่สาธารณชน ด้วยการอบรม การแสดง การจัดทำตำรา หอองสืบค้นและการจัดกิจกรรม เพื่อให้บุคลากร เยาวชน และประชาชนได้มีส่วนร่วมในการสืบสานศิลปะและวัฒนธรรม จนเกิดความสนใจและร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์งานวัฒนธรรมไทย

การจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการบุคลากรด้านศาสนพิธี มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม ให้บุคคลได้รับความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและประสบการณ์ ด้านศาสนพิธี ก่อเกิดทัศนคติที่ดีและนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์และเผยแพร่องค์ความรู้นั้น จนเกิดมูลค่าจากทุนทางวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต

ในนามของมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้เกียรติร่วมกิจกรรมกับมหาวิทยาลัย ขอให้ผู้เข้ารับการอบรมทุกท่าน สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์และสามารถพัฒนาให้เกิดความก้าวหน้า ยั่งยืนต่อไปขออำนาจแห่งสรรพสิ่งมงคลทั้งปวง โปรดปกป้องรักษา อำนวยพรให้ทุกท่านมีความสุข ความเจริญ สมปรารถนาทุกประการ

รองศาสตราจารย์สุมาลี ไชยศุภรากุล
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

สารบัญ

คำนำ	
คู่มือการปฏิบัติงานศาสนพิธี	๑
ศาสนพิธีเบื้องต้น	๒
ข้อปฏิบัติทั่วไปในศาสนพิธี	๓
การเตรียมการในพิธีทำบุญ	๗
ข้อที่ควรทราบเพิ่มเติม	๑๕
แนวทางการปฏิบัติงานพิธีทางศาสนา	
๑. พิธีบรรพชาอุปสมบท	๒๐
๒. พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ	๒๖
๓. พิธีทำบุญวันสถาปนา	๒๙
๔. พิธีทำบุญปีใหม่	๓๑
๕. พิธีทำบุญครบอายุ ๖๐ ปี (๕ รอบ)	๓๓
๖. พิธีศพ	๓๖
๗. พิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน	๕๑
๘. พิธีทอดกฐินราษฎร์	๕๔
๙. พิธีทอดผ้าป่า	๕๗
๑๐. พิธีถวายสังฆทาน	๕๙
๑๑. พิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๖๑
๑๒. พิธีวางศิลาฤกษ์	๖๔
๑๓. พิธีเปิดป้ายอาคารสถานที่	๖๖
๑๔. พิธีบูชาพระภูมิ	๖๘
๑๕. พิธีมงคลสมรส	๖๙

คู่มือการปฏิบัติงานศาสนพิธี

พิธี คือ แนวทางหรือข้อเสนอแนะการปฏิบัติงานที่เป็นรูปแบบ เป็นต้นว่า งานใดสมควรจะดำเนินการอย่างไร เมื่อได้ดำเนินการตามแนวทางหรือข้อเสนอแนะนั้นแล้ว งานเหล่านั้นจะดำเนินไปด้วยความราบรื่น รวดเร็ว เรียบร้อย ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณี สำเร็จลุล่วงตามจุดมุ่งหมายของงาน ไม่ขัดข้องหรือวุ่นวาย พิธีเป็นวัฒนธรรม ประเพณีของชาติ เป็นวิถีชีวิตของประชาชน ในแต่ละสังคม จะมีพิธีการที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตามความเชื่อของคนในสังคมนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้ พิธีจึงมีรูปแบบการปฏิบัติหลากหลาย แม้ในปัจจุบันก็มีรูปแบบการปฏิบัติพิธีแตกออกไปตามความเห็นของแต่ละสำนัก ทำให้มีข้อถกเถียงกันเสมอเพื่อจุดมุ่งหมายที่จะให้การปฏิบัติพิธีมีรูปแบบและแนวทางการปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน จึงได้รวบรวมแนวปฏิบัติพิธีที่เป็นแนวทาง ๆ มาแสดงไว้พอเป็นข้อสังเกต

ในการจัดงานศาสนพิธี คือการประกอบพิธีทางศาสนา จะมีบุคคลประเภทหนึ่งเป็นผู้ดำเนินการในเรื่องพิธี มีชื่อเรียกกันหลากหลาย เช่น มรรคนายก อุบาสก เจ้าหน้าที เจ้าพนักงาน แต่ในที่นี้จะขอเรียกบุคคลนี้ว่า ศาสนพิธีกร แปลว่า ผู้ดำเนินการพิธีทางศาสนา ศาสนพิธีกรนี้มีหน้าที่ควบคุม ปฏิบัติ จัดการ ตลอดถึงให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ในการจัดพิธีการทางพระพุทธศาสนา ศาสนพิธีกรที่ดี จะต้องประกอบด้วย คุณสมบัติหลายประการ เป็นต้นว่า

๑. มีความรอบรู้ในเรื่องศาสนพิธีอย่างกว้างขวาง ละเอียด ลึกซึ้ง
๒. มีความสามารถในการปฏิบัติงาน ไม่เคอะเขิน ประหม่า
๓. มีความรอบคอบ ละเอียดถี่ถ้วนในเรื่องอุปกรณ์และลำดับพิธี
๔. มีกิริยา วาจาและมารยาทเรียบร้อย การแต่งกาย การวางตนเหมาะสม
๕. มีการตัดสินใจที่ฉับไวและถูกต้อง สามารถแก้ไขข้อขัดข้อง ที่เกิดขึ้นใน

พิธีได้ทันการ

ศาสนพิธีเบื้องต้น

ศาสนพิธี คือพิธีทางศาสนา ในที่นี้หมายถึงศาสนาพุทธ แบ่งลักษณะ รูปแบบ ประเภทได้มากมาย เช่น พิธีงานมงคล พิธีงานอวมงคล พิธีงานราษฎร์ พิธีงานหลวง พิธีงานทางราชการ พิธีงานชาวบ้าน ฯลฯ หนังสือศาสนพิธีฉบับกรมการศาสนา ได้รวบรวมพิธีเหล่านั้นไว้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. กุศลพิธี ได้แก่ พิธีที่ประกอบขึ้นเพื่อความดี เพื่อสิริมงคล เฉพาะตน เช่น พิธีอุปสมบท พิธีรักษาอุโบสถ พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ เป็นต้น

๒. บุญพิธี ได้แก่ พิธีที่ประกอบขึ้นเพื่อบุญกุศล และความเป็นสิริมงคลแก่ตน ครอบครัว ญาติมิตร ผู้ที่เคารพรักใคร่นับถือ แก่สถานที่หรือเพื่อบุคคลที่ล่วงลับ ที่ประสงค์จะอุทิศผลบุญไปให้

๓. ทานพิธี ได้แก่พิธีถวายสิ่งของต่าง ๆ ทั้งที่เป็นการถวายแก่ส่วนรวม เช่น สังฆทาน กฐินทาน หรือถวายเฉพาะบุคคล เช่น ถวายยารักษาโรค ถวายอาหาร ถวายไทยธรรม เป็นต้น

๔. ปกิณกพิธี ได้แก่ พิธีเบ็ดเตล็ดที่ไม่อยู่ใน ๓ ประเภทข้างต้น เช่น พิธีพุทธาภิเษก พิธีมังคลาภิเษก พิธีวางศิลาฤกษ์ พิธียกข้อฟ้า เป็นต้น

ในพิธีทั้ง ๔ ประเภทนั้น ถ้าจะกล่าวให้สั้นลง คงได้ ๒ ประเภท คือ งานมงคล ได้แก่ พิธีที่ประกอบเพื่อความดี ความสุข ความเจริญ บุญกุศล สิริมงคล ทั้งแก่ตน สถานที่และผู้อื่น กับงานอวมงคล ได้แก่ พิธีประกอบเพื่อถวายหรืออุทิศบุญกุศลให้ผู้อื่น

รวมความว่า งานศาสนพิธีต่าง ๆ ที่จัดกันทั่ว ๆ ไปมีจุดมุ่งหมายเพียง ๒ ประการนี้เท่านั้น ศาสนพิธีที่จะปฏิบัติพิธีต่าง ๆ ฟังศึกษาหลักการของศาสนพิธีทั้ง ๒ ประเภทนั้น การจัดพิธีดังกล่าวมีรูปแบบการจัดเป็น ๒ ลักษณะ คือ พิธีที่ชาวบ้านจัดกันตามประเพณีนิยม การจัดลักษณะนี้ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ต่างปฏิบัติตามความเชื่อที่ถือปฏิบัติกันสืบมาจนเคยชิน เคยปฏิบัติเช่นไรก็ปฏิบัติไปเช่นนั้น ตามแบบของวัด ตามแบบของหมู่บ้านหรือของสังคมนั้น ๆ วัดหนึ่ง หมู่บ้านหนึ่ง สังคมหนึ่งก็จัดกันไปตามแบบของตน ลักษณะนี้ขอเรียกว่า พิธีแบบชาวบ้านหรือพิธีท้องถิ่นและพิธีที่ส่วนราชการต่าง ๆ จัดขึ้น มีรูปแบบ ขั้นตอน มีกำหนดเวลาไม่ว่าจะจัดที่ตำบล อำเภอ จังหวัดอะไร

ก็จะปฏิบัติเหมือน ๆ กัน การจัดพิธีลักษณะเช่นนี้เรียกว่า พิธีแบบทางราชการ การจัดพิธีทั้ง ๒ ลักษณะนี้ มีลำดับขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ

๑. การเตรียมการ	ปฏิบัติก่อนจะจัดงานพิธี
๒. การปฏิบัติการ	ปฏิบัติก่อนพิธีและระหว่างพิธี
๓. การสรุปรงาน	ปฏิบัติหลังเสร็จพิธี

ตัวอย่างภาพทางศาสนาพิธี

พิธีอุปสมบท

การทำบุญถวายสังฆทาน

ข้อปฏิบัติทั่วไปในศาสนาพิธี

พิธีทำบุญในที่นี้ จะพูดถึงพิธีทำบุญต่างๆ ไป ซึ่งเป็นกิจเบื้องต้นที่พุทธศาสนิกชน จะพึงทราบและนำไปปฏิบัติได้ ส่วนจะผิดแผกแตกต่างกันไปบ้างนั้น ก็สุดแต่ความนิยม ของแต่ละท้องถิ่น พิธีทำบุญในศาสนาพุทธ สรุปลแล้วมี ๒ พิธี คือ

๑. พิธีทำบุญในงานมงคล เป็นการทำบุญเพื่อความเป็นสิริมงคล ความสุข ความเจริญ เช่น พิธีแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่และวันเกิด เป็นต้น

๒. พิธีทำบุญในงานอวมงคล เป็นการทำบุญเพื่อปัดเป่าความชั่วร้ายให้หมดไป โดยปรารถนาถึงเหตุที่ตามมาไม่ดี หรือเหตุที่ก่อให้เกิดความทุกข์โศก เช่น พิธีศพ พิธีทำบุญในการที่แรงจบบ้าน รุ่งกินน้ำในบ้าน เป็นต้น

พิธีกรรมทั้ง ๒ พิธี ข้างต้น จะต้องปฏิบัติโดยย่อ ดังนี้

๑. จัดสถานที่ก่อนถึงวันพิธี จะต้องตบแต่งสถานที่รับรองพระที่จะ เจริญพระพุทธมนต์และแขกที่จะมาในงาน ตลอดจนเครื่องใช้แต่ละแผนกให้เรียบร้อย โดยเฉพาะที่พระสงฆ์ ต้องจัดให้อยู่ในฐานะที่น่าเคารพเสมอ โดยจัดที่บูชาไว้ทางขวามือ

ของพระสงฆ์ที่จะสวดมนต์หันหน้าไปทางทิศตะวันออก (ถ้าที่จำกัดก็เว้นได้) อาสนะพระนั้นต้องจัดให้เป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากฆราวาส โดยเฉพาะผู้หญิง แล้วตั้งกระโถนภาชนะน้ำ พานหมากพลูไว้ทางขวามือของพระสงฆ์ โดยตั้งกระโถนไว้ข้างในแล้วเรียงออกมาตามลำดับ

๒. เครื่องสักการะ หมายถึง โต๊ะหมู่หรือที่บูชาอื่นใดตามฐานะ อันประกอบด้วยพระพุทธรูป ๑ องค์, แจกัน ๑ คู่, เชิงเทียน ๑ คู่, กระจก ๑ ที่ เป็นอย่างน้อย อย่างมากจะจัดให้เต็มทีตามรูปแบบการจัดของโต๊ะหมู่ ๕, ๗ หรือ ๙ เป็นต้น ก็ได้

๓. ด้ายสายสิญจน์, บาตรน้ำมนต์ในงานมงคลทุกชนิด นิยมวงด้ายสายสิญจน์รอบบ้านหรือสถานที่ แต่จะย่อลงมาแค่ที่พระสวดมนต์ก็ได้ การวงด้ายสายสิญจน์ให้ถือเวียนขวาไว้เสมอ ถ้าจะวงรอบบ้านด้วย ก็ให้เริ่มต้นที่โต๊ะหมู่บูชาแล้วเวียนออกไปที่รั้วบ้านหรือตัวบ้านทางขวามือ (เวียนแบบเลข ๑ ไทย) เมื่อวงรอบแล้วกลับมาวงรอบที่ฐานพระพุทธรูป วงไว้กับฐานพระพุทธรูป แล้วมาวงที่บาตรน้ำมนต์ เสร็จแล้วหาพานวางด้ายสายสิญจน์ที่เหลือไว้ใกล้ ๆ บาตรน้ำมนต์นั้น เพื่อให้พระสงฆ์ใช้ประกอบการเจริญพระพุทธรมต์ต่อไป

๔. บาตรน้ำมนต์ให้ใส่น้ำสะอาดพอควร จะใส่ใบเงิน ใบทอง ใบนาก หญ้าแพรก ผักส้มป่อย ผิวมะกรูด ฯลฯ ก็ได้ สุดแต่จะนิยม ไม่ใส่อะไรเลยก็ได้เพราะพระพุทธรมต์ที่พระสวดเป็นของประเสริฐอยู่แล้วและตั้งไว้ทางขวามือของพระสงฆ์ที่เป็นประธานติดเทียนน้ำมนต์ไว้ที่ขอบบาตร ๑ เล่ม จะหนัก ๑ บาท หรือ ๒ บาทก็ได้ แต่ควรให้ใส่ใหญ่ ๆ ไว้เพื่อกันลมพัดดับด้วย เมื่อพระสงฆ์ดับเทียนน้ำมนต์แล้วห้ามจุดอีกต่อไป เพราะถือว่าเป็นการดับเสียดจัญไรไปหมดแล้ว มิให้เกิดขึ้นมาอีก

ส่วนในพิธีศพ ตั้งแต่ถึงแก่กรรมจนกระทั่งเผา ไม่มีการวงด้ายสายสิญจน์และตั้งบาตรน้ำมนต์ หลังจากเผาศพเสร็จแล้วจะทำบุญอุทิศจึ่งกระทำได้

๕. การนิมนต์พระสงฆ์ เจ้าภาพจะต้องแจ้ง วัน เดือน ปีและพิธีที่จะกระทำ ให้พระสงฆ์ทราบเสมอ เพราะบทสวดมนต์จะมีเพิ่มเติมตามโอกาสที่ทำบุญไม่เหมือนกัน ส่วนจำนวนพระสงฆ์นั้นมีแน่นอนเฉพาะพระสวดพระอภิธรรม สวดรับเทศน์และสวดหน้าไฟเท่านั้น คือ ๔ รูป นอกนั้นแล้ว ถ้าเป็นงานมงคลพระสงฆ์ที่สวดมนต์ (เจริญพระพุทธรมต์) ก็นิยม ๕ รูป, ๗ รูป, ๙ รูป, ๑๐ รูปโดยเหตุผลว่า ถ้าเป็นงาน

แต่งงานซึ่งนิยมคู่ จะนิยมพระสงฆ์ ๕ รูป, ๗ รูป, ๙ รูป โดยรวมพระพุทธรูปเข้าอีก ๑ องค์ เป็น ๖ รูป, ๘ รูป และ ๑๐ รูป ก็ได้เหมือนกัน ส่วนพิธีหลวงใช้ ๑๐ รูปเสมอ สำหรับพิธี สดับปกรณ์ มาติกา-บังสุกุล ก็เพิ่มจำนวนพระสงฆ์มากขึ้นอีกเป็น ๑๐, ๑๕, ๒๐, ๒๕ รูป หรือจนถึง ๘๐ รูป หรือ ๑๐๐ รูป ก็สุดแต่จะศรัทธา ไม่จำกัดจำนวน การนิมนต์พระสงฆ์ เพื่อฉันหรือรับอาหารบิณฑบาต อย่างระบุชื่ออาหาร ๕ ชนิด คือ ข้าวสุก ขนมสด ขนมแห้ง ปลา เนื้อ สรุปล้วนแล้วระบุไม่ได้ทุกชนิด จะเป็นขนมจีน หมี่กรอบ ไม่ได้ทั้งนั้น ให้ใช้คำรวมว่า “รับอาหารบิณฑบาต เข้า – เพล” หรือ “ฉันเข้า ฉันเพล” ก็พอแล้ว

เมื่อพระสงฆ์ที่มาสวดมนต์ถึงบ้านแล้ว กิจที่จะต้องทำอีกอย่างหนึ่งก็คือ ควรจัดหาน้ำล้างเท้าและล้างให้พระ เพราะถ้าพระสงฆ์ล้างเอง น้ำมีตัวสัตว์ พระสงฆ์ ก็เป็นอาบัติและถ้าปล่อยให้เท้าเปียกน้ำแล้วเหยียบอาสนะ พระสงฆ์ก็เป็นอาบัติอีก จึงต้องทำให้ท่าน แต่สมัยนี้ การไปมาสะดวกด้วยยานพาหนะเท้าพระสงฆ์ไม่เปรอะเปื้อน จึงไม่มีการล้างเท้าพระสงฆ์

๖. ลำดับพิธี โดยทั่วไปพิธีมงคลจะเริ่มด้วยประธานหรือเจ้าภาพ จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ธูปไม่ควรเกิน ๓ ดอก หรืออย่างมากไม่เกิน ๕ ดอก เทียน ๒ เล่ม และจุดให้ติดจริง ๆ จุดแล้วอธิษฐานใจ กราบพระ ๓ หน แล้วอาราธนาศีล อาราธนาพระปริตร ฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ เมื่อพระสงฆ์สวดถึงบท “อเสวนา จ พาลานัง” ให้เจ้าภาพจุดเทียนน้ำมัน และเมื่อพระสงฆ์สวดถึงบทว่า “นิพพันตี ธีรา ยถา ยัมปทีโป” ท่านดับเทียนตรงคำว่า “นิพ” โดยจุ่มเทียนน้ำมันตกลงในบาตรน้ำมัน (การดับเทียน อาจจะมีผิดแผกไปจากนี้บ้างก็เป็นเรื่องของพระสงฆ์) พระสงฆ์สวดมนต์จบแล้ว ถ้าเป็น พิธีสวดมนต์ในวันเดียวซึ่งนิยมทำในตอนเช้าหรือเพลก็ถวายภัตตาหาร พระสงฆ์ฉันเสร็จ ถวายไทยธรรม พระสงฆ์อนุโมทนา เจ้าภาพกรวดน้ำ ก็นับว่าเสร็จพิธี แต่ถ้าทำบุญ ๒ วัน วันแรกนิยมสวดมนต์เย็นแบบนี้ เมื่อสวดมนต์เย็นเสร็จก็นับว่าเสร็จไปตอนหนึ่ง รุ่งขึ้นจะเช้าหรือเพล พระสงฆ์มาถึงก็ทำกิจเบื้องต้น มีจุดธูปเทียน อาราธนาศีล รับศีล เสร็จแล้ว พระสงฆ์สวดถวายพรพระ ไม่มีอาราธนาพระปริตร จบแล้วถวายภัตตาหาร ถวายไทยธรรม พระสงฆ์อนุโมทนา เจ้าภาพกรวดน้ำ จึงเสร็จพิธี

๗. การกรวดน้ำ เมื่อพระสงฆ์เริ่มอนุโมทนา คือ รูปหัวหน้าว่า “ยถา...” ก็ให้เจ้าภาพกรวดน้ำทันที พอจบ “ยถา...” พระสงฆ์รูปที่สองขึ้นบทธอนุโมทนา

“สัพพี...” พระสงฆ์นอกนั้นสวดรับต่อพร้อมกัน ก็ให้เจ้าภาพเทน้ำให้หมด แล้วนั่งประนมมือฟังพระสงฆ์ให้พรต่อไป จบแล้วกราบ ๓ ครั้ง

๘. การประพรมน้ำพระพุทธรูป ให้กระทำหลังจากพระสงฆ์อนุโมทนา (ยกา สัพพี) จบ แล้วจะนิมนต์ให้พระสงฆ์ประพรมใครหรือที่ได้กนิมนต์ท่านตามประสงค์

๙. การเทศน์ การนิมนต์พระสงฆ์ให้แสดงพระธรรมเทศนาด้วย ในกรณีที่มีสวดมนต์ก่อน แล้วก็มีเทศน์ติดต่อกันไป การอาราธนาตอนพระสวดมนต์ให้อาราธนาพระปริตร ยังไม่ต้องรับศีล ต่อเมื่อถึงเวลาเทศน์ นิมนต์พระสงฆ์ขึ้นธรรมาสน์แล้ว จึงอาราธนาศีล รับศีลเสร็จ อาราธนาธรรมต่อ พระสงฆ์เทศน์จบ ถ้าไม่มีพระสวดรับเทศน์ พระท่านจะอนุโมทนาบนธรรมาสน์ ท่านลงมาแล้วจึงถวายไทยธรรม (เครื่องกัณฑ์เทศน์) แต่ถ้ามีพระสวดรับเทศน์ เช่น ในกรณีทำบุญหน้าศพ เป็นต้น พระเทศน์จบ พระสงฆ์สวดรับเทศน์ต่อ (ระหว่างนี้พระเทศน์จะลงมานั่งข้างล่างตรงต้นแถวพระสวด) จบแล้ว เจ้าภาพจึงถวายไทยธรรม พระสงฆ์อนุโมทนา เจ้าภาพกรวดน้ำเป็นเสร็จพิธี

๑๐. การตั้งเครื่องบูชาหน้าศพ ถ้าเป็นพิธีอาบน้ำศพ จะต้องมียืน (ประทีป) ๑ เล่ม ตามไว้ข้างศพเหนือศีรษะด้วย และประทีปนี้จะตามไว้ตลอดเวลา เมื่อนำศพลงหีบแล้ว ก็ตามไว้ข้างหีบ ด้านเท้าของผู้ตาย ซึ่งถือว่าผู้ตายจะได้จุดส่องทางไป

ถ้าเป็นพิธีทำบุญหน้าศพ ๗ วัน ๕๐ วัน ๑๐๐ วัน หรือวันเผาก็ตาม ด้านหน้าศพจะมีที่จุดธูปไว้ให้ผู้ที่เคารพนับถือบูชา ๑ ที่ และนอกจากนี้ เวลาประกอบพิธี ทุกครั้งนิยมจัดเครื่องทองน้อยไว้เบื้องหน้าศพอีก ๑ ที่ ซึ่งประกอบด้วย กรวยปักดอกไม้ ๓ กรวย, เทียน ๑ เล่ม, ธูป ๑ ดอก, เครื่องทองน้อยนี้ตั้งไว้หน้าศพเพื่อให้ศพบูชาธรรม โดยเจ้าภาพจุดให้และการตั้งให้ตั้งดอกไม้ไว้ข้างนอก ตั้งธูปเทียนไว้ข้างใน หันธูปเทียนไว้ทางศพ (บางวัด ให้ตั้งเครื่องทองน้อยอีกชนิดหนึ่งสำหรับเจ้าภาพในเวลาฟังธรรม ระหว่างพระสงฆ์กับเจ้าภาพ การตั้ง หันธูปเทียนไว้ทางเจ้าภาพ)

๑๑. การจุดธูปเทียน การจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยหรืออื่นใดก็ตาม จะต้องจุดเทียนก่อนเสมอ แล้วจึงจุดธูป เพราะถือว่าเทียนสูงกว่าธูป และอีกประการหนึ่ง การจุดเทียนก่อน หากเทียนเกิดดับขึ้นระหว่างกลางคัน ก็จะได้ต่อติดกันสะดวกยิ่งขึ้น

๑๒. ผ้าภูษาโยง พิธีศพ เวลาพระท่านจะบังสุกุล จะมีผ้าภูษาโยงซึ่งเชื่อม

โยงมาจากศพเสมอ การทอดผ้าบนผ้าภูษาโยงนี้ให้ทอดตามขวาง เพื่อพระจับชักบังสุกุล ถ้าไม่มีผ้าทอด พระสงฆ์ก็จับเฉพาะผ้าภูษาโยง หากไม่มีผ้าภูษาโยง จะใช้ด้ายสายสิญจน์ แทนก็ได้และห้ามข้ามเด็ดขาด ไม่ว่าจะเป็มือหรือเท้าก็ตาม ถือว่าไม่เคารพศพ สำหรับศพหลวง ผ้าภูษาโยงจะถูกนำเชื่อมกับผ้าหรือด้ายสายสิญจน์ที่ต่อมาจากศพ จากนั้นเจ้าภาพจึงทอดผ้า

๑๓. ใบปวารณา ในการทำบุญ มักจะมีเงินถวายพระสงฆ์เสมอ เพื่อให้ท่านนำไปใช้จ่าย แต่พระสงฆ์ท่านจำเป็นต้องเงินไม่ได้ จึงใช้ใบปวารณาแทน และใช้คำว่า จตุปัจจัย (ปัจจัย ๔ คือ เครื่องนุ่งห่ม, อาหาร, ที่อยู่อาศัย, ยารักษาโรค) แทนคำว่าเงิน

การเตรียมการในพิธีทำบุญ

การเตรียมการในพิธีทำบุญ จะต้องปฏิบัติดังนี้

๑. การจัดสถานที่ทำบุญ

การจัดสถานที่ทำบุญ ควรมีองค์ประกอบดังนี้

๑.๑ โ提้ห่มบูชา

- ตั้งไว้ด้านขวาของอาสน์สงฆ์ สูงกว่าอาสน์สงฆ์พอสมควร หันหน้าไปทางด้านทิศตะวันออก ทิศเหนือ หรือทิศใต้ก็ได้ ไม่นิยมตั้งหันหน้าไปทางทิศตะวันตก (ดูความเหมาะสมของสถานที่ประกอบด้วย)

- โ提้ห่มบูชา ประกอบด้วยสิ่งสำคัญอย่างน้อย คือ

๑.๑.๑ พระพุทธรูป ๑ องค์

๑.๑.๒ แจกัน ๑ คู่ พร้อมดอกไม้ประดับ (ดอกไม้ นิยมให้มีสีสวย

กลิ่นหอม สดชื่น)

๑.๑.๓ กระจ่างรูป ๑ ใบ พร้อมรูปหอม ๓ ดอก

๑.๑.๔ เชิงเทียน ๑ คู่ พร้อมเทียน ๒ เล่ม

๑.๒ อาสน์สงฆ์

- จัดตั้งไว้ด้านซ้ายโ提้ห่มบูชา แยกเป็นเอกเทศต่างหากจากที่นั่งฆราวาส ประกอบด้วยเครื่องรับรอง คือ

๑.๒.๑ พรมเล็กเท่าจำนวนพระสงฆ์

๑.๒.๒ กระโถนเท่าจำนวนพระสงฆ์

๑.๒.๓ ภาชนะน้ำเย็นเท่าจำนวนพระสงฆ์

๑.๒.๔ ภาชนะน้ำร้อนเท่าจำนวนพระสงฆ์

- เครื่องรับรองดังกล่าว ตั้งไว้ด้านขวามือของพระสงฆ์ โดยตั้งกระโถนไว้ด้านในสุด ถัดออกมาเป็นภาชนะน้ำเย็น ส่วนภาชนะน้ำร้อนจัดถวายเมื่อพระสงฆ์เข้านั่งแล้ว

- ถ้าเครื่องรับรองไม่เพียงพอ จัดไว้สำหรับพระผู้เป็นประธานสงฆ์ ๑ ที่นอกรั้ว ๒ รูปต่อ ๑ ที่ก็ได้ (ยกเว้นแก้วน้ำ)

๑.๓ ที่นั่งเจ้าภาพและผู้จัดงาน

- จัดไว้ด้านหน้าของอาสน์สงฆ์ โดยแยกเป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากอาสน์สงฆ์

- ถ้าเป็นพื้นเดียวกับอาสน์สงฆ์ ให้ปูเสื่อหรือพรมบนอาสน์สงฆ์ทับผืนที่เป็นที่นั่งสำหรับฆราวาส โดยปูทับกันออกมาตามลำดับ แล้วปูพรมเล็กสำหรับพระสงฆ์แต่ละรูปอีกเพื่อให้สูงกว่าที่นั่งเจ้าภาพ

๑.๔ ภาชนะน้ำมนต์

- จัดทำเฉพาะพิธีทำบุญงานมงคลทุกชนิด โดยตั้งไว้ข้างโตะหมุงบูชาด้านขวาของประธานสงฆ์

- พิธีทำบุญงานอวมงคลที่เกี่ยวข้องกับศพ เช่น ทำบุญ ๗ วัน ๕๐ วัน ๑๐๐ วัน เป็นต้น ไม่ต้องจัดภาชนะน้ำมนต์

๑.๕ เทียนน้ำมนต์

- ใช้เทียนขี้ผึ้งแท้ น้ำหนัก ๑ บาทขึ้นไป โดยใช้ชนิดไส้ใหญ่ เพื่อป้องกันมิให้ดับง่าย

๒. การนิมนต์พระสงฆ์

การนิมนต์พระสงฆ์ในงานมงคลและอวมงคลนิยมปฏิบัติดังนี้

๒.๑ พิธีทำบุญงานมงคล อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า ๕ รูป (พิธีหลวงและพิธีที่มีการทำบุญทักษิณานุประทานนิยม ๑๐ รูป)

๒.๒ งานมงคลสมรส เมื่อก่อนนิมนต์จำนวนคู่ คือ ๖ - ๘ - ๑๐ - ๑๒ รูป เพื่อฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาวนิมนต์ฝ่ายละเท่า ๆ กัน

๒.๓ ปัจจุบัน งานมงคลทุกประเภท รวมทั้งงานมงคลสมรสนิมนต์ ๙ รูป (เลข ๙ ออกเสียงใกล้เคียงคำว่า “ก้าว” หมายถึง ก้าวหน้าหรือกำลังพระเกตุ ๙, พระพุทธรูป ๙ และโลกุตระธรรม ๙)

๒.๔ งานทำบุญอายุ นิมนต์พระสงฆ์เกินกว่าอายุเจ้าภาพ ๑ รูป

๒.๕ งานอวมงคลเกี่ยวกับพิธีศพ นิมนต์ดังนี้

- สวดพระอภิธรรม ๔ รูป
- สวดหน้าไฟ ๔ รูป
- สวดพระพุทธรูป ๕ - ๗ - ๑๐ รูป ตามกำลังศรัทธา
- สวดแจก ๒๐ - ๒๕ - ๕๐ - ๑๐๐ - ๕๐๐ รูป หรือทั้งวัด
- สวดมาติกา สวดบังสุกุล นิมนต์เท่าอายุผู้ตายหรือตามศรัทธา

๒.๖ วิธีการนิมนต์พระสงฆ์

- พิธีที่เป็นทางราชการ นิมนต์เป็นลายลักษณ์อักษร
- พิธีทำบุญส่วนตัว นิยมไปนิมนต์ด้วยวาจาด้วยตนเอง

๒.๗ ข้อควรระวัง

- อย่านิมนต์ออกซื้ออาหาร เช่น นิมนต์ไปฉันขนมจีน เป็นต้น เพราะพระผิดวินัยบัญญัติ

- นิมนต์แต่เพียงว่า “นิมนต์รับบิณฑบาต รับประทานอาหาร” หรือ “นิมนต์ฉันเช้า ฉันเพล” เป็นต้น

๓. การใช้ด้ายสายสิญจน์

การใช้ด้ายสายสิญจน์ นิยมปฏิบัติดังนี้

๓.๑ นิยมใช้ทั้งงานพิธีมงคล และพิธีอวมงคล

๓.๒ งานพิธีอวมงคลเกี่ยวกับศพ ไม่ใช้ด้ายสายสิญจน์วงรอบอาคารบ้านเรือนใช้เป็นสายโยงจากศพมาถึงอาสน์สงฆ์ สำหรับพระสงฆ์พิจารณาบังสุกุล

๓.๓ งานพิธีมงคล นิยมวงรอบอาคารบ้านเรือนเฉพาะพิธีขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญบ้านประจำปี และทำบุญปิดเสียดจัญไรดังนี้

- อาคารบ้านเรือนที่มีรั้วหรือกำแพง วงรอบรั้วหรือกำแพงโดยรอบ
- อาคารบ้านเรือนที่ไม่มีรั้วหรือกำแพงล้อม หรือมีแต่บริเวณกว้างขวาง

เกินไปให้วงเฉพาะรอบตัวอาคารบ้านเรือน

๓.๔ การวางด้ายสายสิญจน์

- เริ่มวางด้ายสายสิญจน์ตั้งแต่โต๊ะหมู่บูชา แต่ยังไม่ต้องวางรอบพระพุทธรูป เมื่อวางรอบอาคารบ้านเรือน หรือรอบบริเวณงานแล้ว จึงนำมาวางรอบฐานพระพุทธรูป ภายหลัง โดยวงเวียนขวา ๑ รอบ หรือ ๓ รอบ

- วงด้ายสายสิญจน์เวียนขวาไปตามลำดับและยกขึ้นให้อยู่สูงที่สุด เพื่อป้องกันคนข้ามกราย หรือทำขาด

- ด้ายสายสิญจน์ที่วางแล้วให้คงไว้ตลอดไป ไม่ต้องเก็บ

- พิธีทำบุญงานมงคลอื่น ๆ วงเฉพาะบริเวณห้องพิธีหรือเฉพาะรอบฐานพระพุทธรูปที่โต๊ะหมู่บูชา แล้วโยงมาวางรอบภาชนะน้ำมนต์ วางกลุ่มด้ายสายสิญจน์ใส่พานไว้ด้านซ้ายโต๊ะหมู่บูชา

๓.๕ การใช้ด้ายสายสิญจน์ทอดบังสุกุล

- โยงจากศพ จากโกศอัฐิ จากรูปของผู้ตาย หรือจากกรายนามของผู้ตาย อย่างใดอย่างหนึ่งมาทอดให้พระสงฆ์พิจารณาบังสุกุล

- ในพิธีทำบุญงานมงคล หากเชิญโกศอัฐิของบรรพบุรุษมาร่วมบำเพ็ญกุศลด้วยเมื่อจะนิมนต์พระสงฆ์พิจารณาบังสุกุล ให้ใช้ด้ายสายสิญจน์อีกกลุ่มหนึ่งต่างหากจากกลุ่มที่พระสงฆ์ถือเจริญพระพุทธรูป หรือจะเด็ดด้ายสายสิญจน์จากกลุ่มเดียวกันนั้นให้ขาดออกจากพระพุทธรูป แล้วเชื่อมโยงกับโกศอัฐิก็ได้

๓.๖ การทำมงคลแฝด

- นำด้ายดิบที่ยังไม่ได้ทำเป็นด้ายสายสิญจน์ไปขอให้พระเถระที่เคารพนับถือทำพิธีปลุกเสกและทำเป็นมงคลแฝดสำหรับคู่บ่าวสาว ก่อนถึงวันงานประมาณ ๗ วัน หรือ ๓ วันเป็นอย่างน้อย

๔. เทียนชนวน

การเตรียมและการปฏิบัติในการใช้เทียนชนวน ควรปฏิบัติดังนี้

๔.๑ อุปกรณ์

- ใช้เชิงเทียนทองเหลืองขนาดกลาง ๑ ข้าง

- เทียนขี้ผึ้งไส้ใหญ่ ๆ ขนาดพอสมควร ๑ เล่ม

- น้ำมันชนวน (ซีฟิ่งแท้เช่นน้ำมันเบนซิน หรือเคียวซีฟิ่งให้เหลว ยกลงจากเตาไฟแล้วผสมน้ำมันเบนซิน)

๔.๒ การถือเชิงเทียนชนวนสำหรับพิธีกร

- ถือด้วยมือขวา โดยหงายฝ่ามือ ใช้นิ้วมือสี่นิ้ว (เว้นนิ้วหัวแม่มือ) รองรับฐานเชิงเทียน ใช้หัวแม่มือกดฐานเชิงเทียนด้านบนให้แน่นเข้าไว้

- ไม่นิยมจับกึ่งกลางเชิงเทียน เพราะจะทำให้ผู้ใหญ่รับไม่สะดวก

๔.๓ การส่งเทียนชนวนให้ผู้ใหญ่สำหรับพิธีกร

- ถึงเวลาประกอบพิธี จุดเทียนชนวน ถือด้วยมือขวา เดินเข้าไปหาประธานในพิธี ยืนตรง ไค้ก้านับ

- เดินตามหลังประธานในพิธีไปยังที่บูชา

- ถ้าประธานในพิธีหยุดยืนหน้าที่บูชา พิธีกรโน้มตัวลงเล็กน้อยส่งเทียนชนวน (ถ้าประธานในพิธีนั่งคุกเข่า พิธีกรก็นั่งคุกเข่าตาม) แล้วส่งเทียนชนวนด้วยมือขวามือซ้ายห้อยอยู่ข้างตัว

- ส่งเทียนชนวนแล้วถอยหลังออกมาห่างจากประธานในพิธีพอสมควร พร้อมกับคอยสังเกต ถ้าเทียนชนวนดับ พึงรีบเข้าไปจุดทันที

- เมื่อประธานในพิธีจุดธูปเทียนเสร็จแล้ว เข้าไปรับเทียนชนวนโดยวิธียืนมือขวา แบมือเข้าไปรองรับ ถอยหลังห่างออกไปเล็กน้อย ไค้ก้านับแล้วจึงกลับหลังหันเดินออกมา

๔.๔ การจุดธูปเทียนสำหรับประธานในพิธี

- เมื่อพิธีกรถือเทียนชนวนเข้าไปเชิญประธานฯ ประธานฯ ลูกขึ้นจากที่นั่ง เดินไปที่หน้าโต๊ะหมู่บูชา ถ้าโต๊ะหมู่บูชาตั้งอยู่สูง พึงยืน ถ้าตั้งอยู่ไม่สูงนัก พอนั่งคุกเข่าจุดถึง พึงนั่งคุกเข่าลงแล้วรับเชิงเทียนชนวนจากพิธีกร

- จุดเทียนเล่มขวาของพระพุทธรูปก่อน แล้วจุดเล่มซ้ายต่อไป แล้วจึงจุดธูปเช่นเดียวกับเทียน

- ถ้ามีสายชนวนเชื่อมโยงจากรูปไปยังเทียนทุกคู่ พึงจุดธูปเป็นอันดับแรก

- ถ้าธูปมีได้จุ่มน้ำมันชนวน พึงถอนธูปออกมาจุดกับเทียนชนวนส่งเทียนชนวนให้พิธีกรแล้ว ปักธูปไว้ตามเดิม โดยปักเรียงหนึ่งเป็นแถวเดียวกัน

หรือปักเป็นสามเส้าก็ได้

- จุดธูปเทียนเสร็จแล้ว นั่งคุกเข่าประนมมือ กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย โดยว่า นโม ... ๓ จบ แล้วว่า อิมินา ... (เพียงแต่นึกในใจ) แล้วกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ขณะกราบพึงระลึกถึงพระรัตนตรัยด้วย คือ

กราบครั้งที่ ๑ บริกรรมว่า อะระหัง สัมมาสัมพุทธโธ ภาวะะวา พุทธัง ภาวะะวันตัง อะภิวาเทมิ

ครั้งที่ ๒ บริกรรมว่า สวากขาโต ภาวะะวะตา อัมโม อัมมัง นะมัสสามิ

ครั้งที่ ๓ บริกรรมว่า สุปะฏิปันโน ภาวะะวะโต สวาระกะสังโฆ สังฆัง นะมามิ
เสร็จแล้วกลับไปนั่งประจำที่

๕. การอาราธนาสำหรับพิธีกร

เมื่อเจ้าภาพ หรือประธานในพิธี จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยเสร็จแล้ว พิธีกรเริ่มกล่าวคำอาราธนาคือ

ถ้าอาสน์สงฆ์อยู่ระดับพื้น ผู้ร่วมพิธีทั้งหมดนั่งกับพื้น พิธีกรพียงนั่งคุกเข่า ประนมมือกราบ ๓ ครั้ง แล้วจึงกล่าวคำอาราธนา ถ้าอาสน์สงฆ์ยกขึ้นสูงจากพื้น แต่ผู้ร่วมพิธีทั้งหมดนั่งอยู่กับพื้นก็นั่งคุกเข่าอาราธนาเช่นกัน

ถ้าอาสน์สงฆ์ยกสูง ผู้ร่วมพิธีทั้งหมดนั่งเก้าอี้ พิธีกรพียงยืนทางซ้ายอาสน์สงฆ์ ข้างหน้า พระสงฆ์รูปที่ ๓ จากซ้ายแถวหรือที่อันเหมาะสม ทำความเคารพประธานในพิธี แล้วหันหน้าไปทางประธานสงฆ์ ประนมมือ กล่าวคำอาราธนา คือ โดยหยุดทอดเสียง เป็นจังหวะ ๆ ดังนี้ “มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระระณณะ สะหะ, ปญฺจะ สีลานิ ยาจามะ, ทุติยัมปิ... ฯลฯ, ตะติยัมปิ... ฯลฯ”

เมื่อรับศีลเสร็จแล้ว พึงอาราธนาพระปริตรต่อไป จบแล้ว ถ้านั่งคุกเข่า กราบ ๓ ครั้ง ถ้ายืน ก็ยกมือไหว้ เสร็จแล้วทำความเคารพประธานในพิธีอีกครั้งหนึ่ง

๖. การจุดเทียนน้ำมันต์

เมื่อพระเจริญพระพุทธมนต์ถึงบทมงคลสูตร พิธีกรพียงจุดเทียนชนวน เข้าไปเชิญประธานในพิธีหรือเจ้าภาพไปจุดเทียนน้ำมันต์ ยกภาชนะน้ำมันต์ถวาย ประธานสงฆ์ ยกมือไหว้ แล้วกลับไปนั่งที่เดิม

๗. การถวายข้าวบูชาพระพุทธ

เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ถึงบทถวายพรพระ พิธีกรยกสำรับคาวหวานไปตั้งที่หน้าโต๊ะหมู่บูชาโดยตั้งบนโต๊ะที่มีผ้าขาวปูรอง หรือที่พื้นแต่มีผ้าขาวปูรอง

เชิญประธานในพิธีหรือเจ้าภาพทำพิธีบูชา (พิธีกรไม่ควรจัดทำเสียเอง)

ประธานในพิธี หรือเจ้าภาพ นั่งคุกเข่า (พิธีราษฎร์จตุรบุป ๓ ดอก ปักที่กระถางรูป) ประนมมือ กล่าวคำบูชาข้าวพระพุทธจบแล้วกราบ ๓ ครั้ง

กรณียกสำรับคาวหวานสำหรับพระพุทธและสำรับคาวหรือทั้งคาวและหวานสำหรับพระสงฆ์เข้าไปพร้อมกัน (หลังจบบทถวายพรพระ) ประธานฯ หรือเจ้าภาพ นั่งคุกเข่ากล่าวคำบูชาข้าวพระพุทธจบแล้ว จึงยกสำรับคาวหรือทั้งคาวและหวานถวายพระสงฆ์เฉพาะรูปประธานฯ นอกนั้นจะมอบให้ผู้ร่วมพิธีเข้าร่วมถวาย ก็ถือว่าเป็นความสมบูรณ์แห่งพิธีการที่เหมาะสม

๘. การลาข้าวพระพุทธ

เมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเสร็จแล้ว เจ้าภาพหรือพิธีกร เข้าไปนั่งคุกเข่า ประนมมือกล่าวคำลาข้าวพระพุทธจบแล้วกราบ ๓ ครั้ง แล้วยกสำรับไปได้

๙. การจัดภัตตาหารถวายพระสงฆ์

เวลาเช้า จัดอาหารประเภทอาหารเบา เช่น ข้าวต้ม โจ๊ก กาแฟ ขนมปัง เป็นต้น

เวลาเพล จัดอาหารประเภทอาหารหนัก โดยมากจัดเป็นอาหารไทย และควรเป็นอาหารพื้นเมืองเป็นหลัก อาจมีอาหารพิเศษแทรกบ้างก็ได้

๑๐. การประเคนของพระ

ถ้าเป็นชาย ยกส่งให้ถึงมือพระภิกษุผู้รับประเคน ถ้าเป็นหญิง วางถวายบนผ้าที่พระสงฆ์ทอดรับประเคนและรอให้ท่านจับที่ผ้าทอดนั้นก่อน จึงวางสิ่งของลงบนผ้า

ถ้าพระสงฆ์นั่งกับพื้น พึงนั่งคุกเข่าประเคน ถ้าพระสงฆ์นั่งเก้าอี้ พึงยืนประเคน

ยกภัตตาหารที่จะพึงฉันพร้อมภาชนะอาหารถวายเท่านั้น สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ไม่ต้องยกประเคน เพียงแต่วางมอบให้เท่านั้นก็พอ

ภัตตาหารทุกชนิดที่ประเคนแล้ว ห้ามคลุกหีสถ์จับต้องอีก ถ้าผลออกไปจับต้องเข้าต้องประเคนใหม่

ประเคนครบทุกอย่างแล้ว ถ้านั่งคุกเข่าประเคน ก็กราบ ๓ ครั้ง ถ้ายืนประเคน ก็น้อมตัวลงยกมือไหว้

ลักษณะการประเคนที่ถูกต้อง ประกอบด้วยองค์ ๕ คือ

๑๐.๑ สิ่งของที่จะประเคน ไม่ใหญ่โตหรือหนักเกินไป ขนาดปานกลาง คนเดียวยกไหว และยกสิ่งของนั้นให้ขึ้นพ้นจากพื้นที่ตั้งของนั้นตั้งอยู่

๑๐.๒ ผู้ประเคนอยู่ห่างจากพระภิกษุผู้รับประเคนประมาณ ๑ ศอก (อย่างมากไม่เกิน ๒ ศอก)

๑๐.๓ ผู้ประเคนน้อมสิ่งของที่จะถวายนั้นเข้าไปให้ด้วยอาการแสดงความเคารพอ่อนน้อม จะส่งให้ด้วยมือก็ได้

๑๐.๔ พระภิกษุผู้รับประเคนนั้น จะรับด้วยมือก็ได้หากผู้ถวายเป็นผู้ชาย หากผู้ถวายเป็นผู้หญิง พระภิกษุจะใช้ผ้าทอดรับหรือใช้ภาชนะรับก็ได้

๑๑. การจัดเครื่องไทยธรรมถวายพระสงฆ์

เครื่องไทยธรรม คือวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ที่สมควรถวายแก่พระสงฆ์ ได้แก่ ปัจจัย ๔ และสิ่งของที่นับเนื่องในปัจจัย ๔

สิ่งของที่ประเคนพระสงฆ์ได้ในเวลาเช้าถึงเที่ยง ได้แก่ ประเภทอาหาร คาวหวานทุกชนิด ทั้งอาหารสด อาหารแห้ง และอาหารเครื่องกระป๋องทุกประเภท หากนำสิ่งของเหล่านี้ไปถวายในเวลาหลังเที่ยงวันแล้ว เพียงแต่แจ้งให้ภิกษุรับทราบแล้ว มอบสิ่งของเหล่านั้นแก่ศิษย์ของท่านให้เก็บรักษาไว้ทำถวายในวันต่อไปก็พอ

สิ่งของที่ประเคนพระสงฆ์ได้ตลอดเวลา ได้แก่ ประเภทเครื่องดื่ม เครื่องยาบำบัดความเจ็บไข้ และประเภทเภสัช เช่น น้ำตาล น้ำผึ้ง น้ำอ้อย หมากพลู หรือ ประเภทสิ่งของที่ไม่ใช่ของสำหรับขบฉัน

สิ่งของที่ไม่สมควรประเคนพระสงฆ์ ได้แก่ เงิน และวัตถุสำหรับใช้แทนเงิน เช่น ธนบัตร เป็นต้น (ในกรณีถวาย ควรใช้ใบพิจารณาแทนตัวเงิน ส่วนตัวเงินมอบไว้กับ ไวยาวัจกรของพระภิกษุนั้น)

๑๒. การปฏิบัติในการกรวดน้ำ

การกรวดน้ำกระทำในงานทำบุญทุกชนิด เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ควรใช้น้ำที่สะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีสิ่งอื่นใดเจือปนและใช้ภาชนะสำหรับ

กรวดน้ำโดยเฉพาะ ถ้าไม่มี ควรใช้แก้วน้ำหรือขันน้ำแทน โดยจัดเตรียมไว้ก่อนถึงเวลาใช้
การกรวดน้ำหลังจากถวายเครื่องไทยธรรมแล้ว

เมื่อประธานสงฆ์เริ่มอนุโมทนา (ยถา...) ก็เริ่มหลังน้ำอุทิศส่วนกุศล ถ้านั่งอยู่กับพื้น ควรนั่งพับเพียบจับภาชนะ สำหรับกรวดน้ำด้วยมือทั้งสอง รินน้ำให้ไหลลงเป็นสาย ถ้าภาชนะสำหรับกรวดน้ำปากกว้าง เช่น ขันหรือแก้ว ควรใช้นิ้วมือขวา รองรับสายน้ำให้ไหลลงไปตามนิ้วชี้ขึ้น ถ้าภาชนะปากแคบ ไม่ต้องใช้นิ้วมือรองรับสายน้ำ ควรรินน้ำให้ไหลลงเป็นสาย โดยไม่ขาดตอนเป็นระยะ ๆ พร้อมกันนั้น ควรตั้งจิตอุทิศส่วนกุศลแก่ท่านผู้ล่วงลับไปแล้ว เมื่ออุทิศเป็นส่วนรวมแล้ว ควรอุทิศระบุเฉพาะเจาะจง ชื่อ นามสกุล ของผู้ล่วงลับไปแล้วอย่างชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระสงฆ์รูปที่ ๒ รับและขึ้นอนุโมทนาว่า สัพพีติโย...ต้องเทน้ำให้หมดภาชนะแล้วประนมมือรับพรต่อไป

ขณะที่พระสงฆ์กำลังอนุโมทนาไม่ควรลุกไปทำธุระกิจอื่น ๆ (หากไม่จำเป็นจริง ๆ) เมื่อพระสงฆ์อนุโมทนาจบแล้ว ควรกราบหรือไหว้ตามสมควรแก่สถานที่นั้น ๆ น้ำที่กรวดแล้วนำไปเทลงที่พื้นดิน โดยเทลงที่กลางแจ้งภายนอกตัวอาคารบ้านเรือน ห้ามเทลงไปในกระถางหรือในที่สกปรกเป็นอันขาด

ข้อที่ควรทราบเพิ่มเติม

ศาสนพิธี เป็นองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้รู้ได้ถือปฏิบัติกันมาจนเป็นแบบแผนและเป็นสิ่งที่ชาวพุทธควรศึกษาและปฏิบัติให้ถูกต้อง เพื่อให้เกิดศรัทธาปสาทะแก่ผู้พบเห็นและให้เกิดความขลังความศักดิ์สิทธิ์แก่พิธีกรรมนั้น ๆ ข้อควรทราบเพิ่มเติม ดังนี้

๑. การไหว้

๑.๑ การไหว้พระ

ยกมือทั้งสองพนมอยู่ระดับอก แล้วยกมือที่พนมนั้นขึ้นจรดหน้าผาก โดยให้ปลายนิ้วหัวแม่มือทั้งสองจรดระหว่างคิ้ว ปลายนิ้วชี้แนบส่วนบนของหน้าผาก น้อมศีรษะลงพองาม

เหตุผล : การเคารพผู้ที่เรานับถืออย่างสูงสุด ควรพนมมือให้อยู่ระดับสูงสุดของใบหน้าและนอบน้อมเคารพด้วยเศียรเกล้า

๑.๒ การไหว้บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย

ยกมือที่พนมอยู่ขึ้น ให้ปลายนิ้วหัวแม่มือจรดปลายจมูก นิ้วชี้แนบระหว่างคิ้ว น้อมศีรษะลงพองาม

เหตุผล : การเคารพผู้ที่ให้ชีวิต ให้ลมหายใจแก่เรา จึงพนมมือไว้เหนือจมูกและน้อมรำลึกถึงพระคุณด้วยเศียรเกล้า

๑.๓ การไหว้ผู้ที่เราเคารพนับถือทั่วไป

ยกมือที่พนมอยู่ขึ้น ให้ปลายนิ้วหัวแม่มือจรดปลายคาง น้อมศีรษะลงพองาม

เหตุผล : การเคารพผู้ที่ให้วิชาความรู้เป็นแบบอย่างในการทำมาหาเลี้ยงชีพ จึงพนมมือไว้ระดับของปาก และน้อมรับเป็นแบบอย่างการดำรงชีวิตด้วยเศียรเกล้า

๑.๔ การไหว้ (การรับไหว้) ผู้เสมอกันหรือผู้น้อยกว่า

ยกมือพนมขึ้นเสมอกัน ให้ปลายนิ้วชี้จรดปลายคาง ไม่ต้องน้อมศีรษะ
เหตุผล : คนเสมอกันและเพื่อนมนุษย์ ควรมีน้ำใจเมตตาเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกันจึงพนมไว้ในระดับอก หมายถึงจิตใจ

หมายเหตุ การไหว้นั้น จะนั่งพับเพียบไหว้หรือยืนไหว้ก็ได้ ผู้ชาย ถ้ายืนต้องให้เท้าทั้งสองชิดกัน ในลักษณะยืนตรง ผู้หญิงถ้ายืนให้สืบเท้าข้างหนึ่งไปข้างหลังเล็กน้อย พร้อมทั้งน้อมตัวไหว้สำหรับการไหว้ ผู้อาวุโสโสกว่าขึ้นไป

๒. การกราบ

๒.๑ การกราบพระ - กราบศพพระ

กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้ง หมายถึงให้อวัยวะ ๕ ส่วนจรดถึงพื้น คือ เข่า ๒ มือ หรือศอก ๒ หน้าผาก ๑ ท่าเตรียม ผู้ชาย นั่งคุกเข่าบนส้นเท้า ปลายเท้าตั้ง ผู้หญิง นั่งทับฝ่าเท้า ปลายเท้าราบ จังหวะ ๑ (อัญชลี) ยกมือทั้งสองขึ้นพนมเสมอกัน ปลายนิ้วเบนออกประมาณ ๔๕ องศา จังหวะ ๒ (วันทา) ยกมือที่พนมนั้นขึ้นจรดหน้าผาก ให้หัวแม่มือทั้งสองจรดระหว่างคิ้ว จังหวะ ๓ (อภิวัต) กราบลงกับพื้นแบบมือคว่ำให้ฝ่ามือทั้งสองห่างกันพอศีรษะจรดพื้นได้ (ผู้ชายให้ข้อศอกต่อหัวเข่า ผู้หญิงให้ข้อศอกคร่อมเข่า)

๒.๒ กราบคน - กราบศพคน (กราบมือตั้งครั้งเดียว)

จังหวะ ๑ นั่งพับเพียบพนมมือไหว้ขึ้น กรณีสวดตายอาวูโสกว่า ให้หัวแม่มือจรดปลายจมูก กรณีสวดตายอาวูโสเท่ากันหรือร่นราวคราวเดียวกัน ให้หัวแม่มือจรดปลายคาง สันมือจรดหน้าผาก จังหวะ ๒ กราบลงครั้งเดียวโดยให้มือที่พนมนั้นตั้งกับพื้น

๓. การจุดเทียนธูปบูชาพระ

การจุดเทียนธูปบูชาพระ ควรปฏิบัติดังนี้

จุดเทียนเล่มทางขวาของพระพุทธรูปก่อน แล้วจึงจุดเทียนเล่มทางซ้ายของพระพุทธรูป

จุดธูป ๓ ดอก โดยจุดดอกทางขวาของพระพุทธรูป ไปทางซ้ายตามลำดับ เสร็จแล้วกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้ง

๔. สัญลักษณ์แห่งการบูชา

เทียน เป็นสัญลักษณ์แห่งการบูชาพระธรรมและพระวินัย เปรียบเทียบว่าเทียนเป็นแสงสว่างส่องทาง พระธรรมให้ความสว่างแก่จิตใจ

ธูป เป็นสัญลักษณ์แห่งการบูชาพระคุณของพระพุทธรูปเจ้า ผู้ทรงพระคุณ ๓ ประการคือ พระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณ เปรียบเทียบว่าธูปมีกลิ่นหอม เมื่อหมดดอกความหอมจะสิ้นไป แต่ความหอมของพระพุทธรูปคุณไม่มีวันจางหายไป

ดอกไม้ เป็นสัญลักษณ์แห่งการบูชาพระสงฆ์ เปรียบเทียบว่า ดอกไม้จัดเป็นระเบียบแล้วดูสวยงาม พระสงฆ์อยู่ในระเบียบวินัย ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ย่อมสวยงามมีคุณค่า

๕. การจุดธูป

จุด ๑ ดอก : บูชาศพ

จุด ๓ ดอก : บูชาพระรัตนตรัย คือ บูชาพระคุณของพระพุทธรูปเจ้าทั้ง ๓ ประการ

จุด ๕ ดอก บูชาปุณนิยบุคคลทั้งห้าคือ บูชาพระรัตนตรัย ๓ ดอก บูชาบิดามารดา ๑ ดอก บูชาครุอาจารย์ ๑ ดอก หรือบูชาพระพุทธรูปเจ้า ๕ พระองค์ คือ พระกฤษณะ

พระโกนาคมนะ พระกัสสปะ พระโคตมะและพระศรีอริยเมตไตรย

จุด ๗ ดอก บูชาองค์แห่งธรรมเป็นเครื่องตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ๗ ประการที่เรียกว่า โปชฌงค์ ๗ หรือบูชาวันทั้ง ๗ คือ อาทิตย์ - เสาร์

จุด ๙ ดอก บูชาพระพุทธคุณโดยพิสดาร ๙ ประการ หรือบูชาพระภูมิเจ้าที่ทั้ง ๙ พระองค์

๖. การอัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นตั้งบนโต๊ะหมู่บูชา

- ควรทำเมื่อใกล้เวลาจะประกอบพิธี
- พระพุทธรูปนั้นควรใหญ่พอสมควร ไม่ใช่พระเครื่อง ซึ่งเล็กเกินไป
- ถ้ามีครอบ ควรเอาที่ครอบออก หากมัวหมองด้วยธูปควัน ควรเช็ดให้สะอาด

หรือสรองน้ำเสียก่อน

- อัญเชิญโดยยกที่ฐานพระให้สูงระดับอกด้วยอาการเคารพ ห้ามจับที่พระศอ (คอ) หรือพระพาหา (แขน) ในลักษณะหัวของ ซึ่งเป็นอาการที่ไม่เคารพ

- ตั้งบนโต๊ะหมู่บูชาตัวที่สูงที่สุด
- ควรอัญเชิญกลับไปไว้ที่เดิมเมื่อเสร็จพิธี

ภาพตัวอย่างการเตรียมการในพิธีการทำบุญ

แนวทางการปฏิบัติงานพิธีทางศาสนา

๑. พิธีบรรพชาอุปสมบท

การบรรพชาอุปสมบท จุดมุ่งหมายก็เพื่อศึกษาและปฏิบัติธรรมขัดเกลากิเลส ขำระจิตสันดานให้สะอาดบริสุทธิ์ ทำให้ผู้บวชเป็นผู้ประเสริฐ คือมีศีลธรรมอันประเสริฐ ทำลายความชั่วมิให้มีปรากฏในตัว สะอาดกาย สะอาดวาจาและสะอาดใจ ด้วยการบำเพ็ญความดี เว้นจากการเบียดเบียนตนและผู้อื่น นำพาชีวิตให้สงบร่มเย็น จุดหมายสูงสุดของการบวชคือพระนิพพาน

การเตรียมการ

ผู้ปกครองไปแจ้งความประสงค์กับทางวัดและนมัสการพระอุปัชฌาย์ ขอนำบุตรเข้าอุปสมบทที่วัด ตามวันเวลาที่ต้องการ

นำบุตรที่จะเข้าอุปสมบทไปมอบถวายพระอุปัชฌาย์ตามธรรมเนียมของวัด โดยจัดดอกไม้ธูปเทียนไปถวายท่านด้วยและไปช่อมขนานาคตามที่ทางวัดกำหนด การเตรียมจัดงานที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่ความประสงค์ของเจ้าภาพ โดยคำนึงถึงความประหยัดและเหมาะสม

เครื่องอัฐบริขาร (สบง, จีวร, สังฆาฏิ, บาตร, มีดโกน, เข็ม, ประคดเอา, ผ้ากรองน้ำ (ธมกรก)

ไตรอาศัย ๑ ไตร พานธูปเทียนแพ ๒ ชุด (สำหรับบรรพชา)

ดอกไม้ธูปเทียนขอนิสัย ๑ ชุด (สำหรับอุปสมบท)

ไทยธรรมถวายพระอุปัชฌาย์ พระคู่สวดและพระอันดับ

ของใช้สำหรับพระใหม่ เครื่องใช้ส่วนตัวอื่น ๆ จะมียากน้อยเพียงไรสุดแต่ความจำเป็นของแต่ละบุคคล เช่น เสื้อ ที่นอน(ไร่นุ่น) หมอน มุ้ง ผ้าห่มนอน ผ้าสบง และผ้าจีวร (เอาไว้ผลัดเปลี่ยน) รองเท้า (ไม่หุ้มส้น) ร่มกันแดดกันฝน ผ้าเช็ดตัว สบู่ แปรงสีฟัน ยาสีฟัน เป็นต้น

ไทยธรรม

ไทยธรรม ความหมายในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ ให้ความหมายว่า ของทำบุญต่างๆ ของถวายพระ เครื่องไทยธรรมในพิธีบรรพชาอุปสมบท ประกอบด้วย

ไทยธรรมถวายพระอุปัชฌาย์

- เครื่องสักการะ (ธูปเทียนแพและดอกไม้กระถาง)
- เครื่องสักการะขอนิสัยจากอุปัชฌาย์ (ธูปเทียนแพและดอกไม้กระถาง)
- ผ้าไตร (มีหรือไม่มีก็ได้)
- ซองใส่ปัจจัยหรือซองใบปวารณา

ไทยธรรมถวายพระคู่สวด

- ผ้าไตร (มีหรือไม่มีก็ได้)
- เครื่องสักการะ (ดอกไม้ธูปเทียน ๒ ชุด สำหรับขอศีลและถวายทาน)
- เครื่องไทยธรรม ๒ ชุด
- ซองปัจจัยหรือซองใบปวารณา

ไทยธรรมถวายพระอันดับ

- เครื่องไทยธรรม
- ดอกไม้ธูปเทียน
- ซองปัจจัยหรือซองใบปวารณา(ทั้งหมดนี้จัดตามจำนวนพระอันดับ)

เครื่องประกอบพิธีบรรพชาอุปสมบท

- ฝ้านุ่นนาค
- ตาลปัตร
- ดอกไม้คลุมไตร
- ดอกบัว ๓ ดอก พร้อมธูป ๓ ดอก เทียน ๒ เล่ม (สำหรับนาค)
- พานแว่นฟ้าวางไตร
- ย่าม
- เหยี่ยูบาทโพรยทาน (พอสสมควร)

ขั้นตอนก่อนพิธีบรรพชาอุปสมบท (นาค)

๑. พิธีขอมาก่อนอุปสมบท

๑.๑ ขอมมาผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ

- ก่อนวันอุปสมบท นาคต้องจัดพานรูปเทียนแพ หรือดอกไม้
รูปเทียนไปขอมมาลาบวชกับผู้ใหญ่ที่ตนเคารพนับถือ โดยกราบมือตั้ง ๑ ครั้ง แล้ว
ประคองพานรูปเทียนแพ กล่าวว่า “ยัง กาเณนะ กะตัง กัมมัง, วาจาเย อูทะ เจตะสา,
โมเหนะ วา ปะมาเทนะ, สัมมุชา จะ ปะรัมมุชา จะ, ตะเมวะ อะโหสิกัมมัง, พรัทมะ
จะริยัสสะ วิสุทฺธิยา

“กรรมใดที่กระผม ได้ประพฤติล่วงเกินท่าน ด้วยกายกรรมก็ดี วิ
กรรมก็ดี มโนกรรมก็ดี ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ด้วยเจตนาที่ดี หาเจตนามิได้ก็ดี ด้วย
ความประมาทพลั้งเผลอ ขอท่านได้โปรดอโหสิกรรมนั้น แก่กระผมด้วย เพื่อความ
บริสุทธิ์ในการประพฤติพรหมจรรย์ต่อไป”

กล่าวจบแล้ว เปิดกรวยกระทงดอกไม้ น้อมตัวลงเล็กน้อย มอบพาน
รูปเทียนแพแก่ท่าน เมื่อผู้ใหญ่รับแล้ว ท่านอาจตอบสั้น ๆ ว่า

“ข้าพเจ้า (ฉัน) ขออโหสิกรรมให้ อนึ่ง กรรมใดที่ข้าพเจ้า (ฉัน) ได้ล่วงเกิน
เธอ ด้วยกายก็ดี ด้วยวาจาก็ดี ด้วยใจก็ดี ขอเธอได้อโหสิกรรมนั้น แก่ข้าพเจ้า (ฉัน) ด้วย”
ดังนั้นได้ ขณะที่ท่านกล่าวอยู่นี้ ผู้บวชจะต้องอยู่ในท่าประนมมือฟังท่าน เมื่อท่านกล่าวจบ
ถ้ายืนอยู่ให้ไหว้ท่าน ๑ ครั้ง ถ้านั่งอยู่ก็กราบท่านอีกครั้งหนึ่ง หลังจากนั้นท่านจะมอบ
พานเครื่องขอมาคืนให้

๑.๒. ขอมมาผู้บริหาร

การเตรียมการ

- โต๊ะหมู่บูชาพร้อมเครื่องสักการะ

- พานรูปเทียนแพ พร้อมกระทงดอกไม้สดมีกรวยครอบ

- ปูพรมหรือเสื่อที่พื้นห้อง

- จัดเก้าอี้แขกและเก้าอี้สำหรับผู้เข้าร่วมพิธีตามสมควรปฏิบัติ ดังนี้

ก่อนถึงกำหนดเวลาเล็กน้อย ผู้เข้าร่วมพิธีพร้อม ผู้เข้าขอมมานั่งพับเพียบ

ประธานในพิธี - มาถึงบริเวณพิธี

ผู้รับผิดชอบ - บอกทำความเคารพ

ประธานฯ - จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย กราบพระ ๓ ครั้ง
 (ผู้เข้าร่วมพิธียืนขึ้นประนมมือ)
 - นั่งที่เก้าอี้รับรอง (ผู้เข้าร่วมพิธีนั่งลง)

ผู้เข้าขอขมา - นั่งพับเพียบ หัวหน้าผู้เข้าขอขมานำกราบ (ตั้งมือ) ๑ ครั้ง

หัวหน้าผู้ขอขมา - นำนั่งคุกเข่า เปิดกรวยครอบกระทงดอกไม้สดดอก
 แล้วยกพานธูป เทียนแพสองมือเสมอกัน กล่าวนำคำขอขมา ในนามผู้ขอขมาทั้งหมด
 ว่า “กราบเรียนผู้บริหารทุกท่าน เนื่องในโอกาสที่พวกกระผม จะเข้าบรรพชา
 อุปสมบทในพระพุทธศาสนาครั้งนี้ กรรมใดที่พวกกระผมได้เคยล่วงเกินต่อท่าน
 ด้วยกาย วาจาและใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง โดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม เพื่อความบริสุทธิ์
 แห่งเพศพรหมจรรย์ขอได้โปรดให้อโหสิกรรมนั้นแก่พวกกระผมด้วยเทอญ”

หัวหน้าผู้ขอขมา - เดินเข้า ถือนพานธูปเทียนแพ เข้าไปตรงหน้าประธาน
 มอบพานธูปเทียนแพให้ประธาน แล้วถอยหลังมาที่เดิม นั่งพับเพียบฟังโอวาท

ประธานฯ - รับพานธูปเทียนแพวางไว้บนโต๊ะแล้ว กล่าวว่า
 “ข้าพเจ้าพร้อมด้วยผู้บังคับบัญชาทุกท่านมีความยินดีและขออนุโมทนาอย่างยิ่งกับพวก
 ท่านที่มีโอกาสได้บรรพชาอุปสมบท ในพระพุทธศาสนาครั้งนี้ กรรมใดหากเคยล่วงเกิน
 ต่อกันในกาลที่ผ่านมา ก็ขออโหสิ ทุกประการ”

ประธานฯ - ให้โอวาทจบ มอบของที่ระลึก (ถ้ามี)

หัวหน้าผู้ขอขมา - นำกราบตั้งมือหนึ่งครั้ง

ประธานฯ - ไปกราบพระ ๓ ครั้ง

ผู้เข้าร่วมพิธี - ประนมมือและลดมือลงเมื่อประธานกราบพระเสร็จ

ผู้รับผิดชอบ - บอกทำความเคารพประธานฯ

- เสร็จพิธี

๒. พิธีโกนผมนาค

โกนผมนาค เริ่มโดยพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ หรือผู้ที่มาร่วมบุญงานบวชพระ
 ในครั้งนี้ ทำการขลิบผมให้นาคเป็นปฐมฤกษ์ จากนั้นพระสงฆ์จะทำการโกนผมให้นาค
 ตามประเพณีการบวชพระที่ปฏิบัติโดยทั่วกันนั้น ผมนาคที่โกนแล้วจะห่อด้วยใบบัวแล้ว
 นำไปลอยที่แม่น้ำหรือวางไว้ใต้ร่มโพธิ์ โดยเชื่อว่าจะทำให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข ใน
 การปลงผมนั้นจะปลงที่บ้านหรือที่วัดก็ได้แล้วแต่ความสะดวก แต่โดยทั่วไปนิยมปลงผม

ที่วัดมากกว่า เนื่องจากญาติหรือแขกผู้มีเกียรติที่มาร่วมงานจะได้มีโอกาสร่วมพิธีตัดผม
นาค อีกทั้งยังเป็นการประหยัดเวลาของเจ้าภาพและแขกที่มาร่วมงานอีกด้วย เพราะเมื่อ
ปลงผมเสร็จจะได้ทำพิธีเวียนประทักษิณรอบสีมาและเข้าอุโบสถประกอบพิธีอุปสมบท

๓. พิธีเทศน์สอนนาค

การเตรียมการ

- โต๊ะหมู่บูชา (หมู่ ๕ หรือหมู่ ๗ หรือหมู่ ๙)
- เครื่องไทยธรรมถวายพระเทศน์
- ธรรมาสน์ (ที่นั่งสำหรับพระเทศน์)
- เทียนบูชาธรรม

การปฏิบัติ

ก่อนถึงกำหนดเวลา นาคและผู้เข้าร่วมพิธีพร้อม นาคนั่งพับเพียบตรงด้านหน้า

ประธานในพิธี - จุดธูปเทียนพระรัตนตรัย กราบ ๓ ครั้ง

ศาสนพิธีกร - อาราธนาศีล - รับศีล

ประธานฯ - จุดเทียนบูชาธรรมแล้วน้อมไหว้

ศาสนพิธีกร - อาราธนาธรรม

พระสงฆ์ - แสดงธรรม (เมื่อพระสงฆ์แสดงธรรมจบแล้ว
อนุโมทนา)

ประธานฯ - ประเคนจตุปัจจัยไทยธรรมกัณฑ์เทศน์

- กรวดน้ำ รับพร

- กราบพระ ๓ ครั้ง

- เสร็จพิธี

๔. พิธีแห่นาค

นำนาคเวียนประทักษิณอุโบสถหรือพระอุโบสถ ๓ รอบ โดยจัดลำดับ
ขบวนดังนี้

ลำดับ ๑ บิดานาคสะพายบาตรถือตาลปัตรเดินนำหน้า

ลำดับ ๒ มารดาหรือญาติผู้เกี่ยวข้องอุ้มผ้าไตร

ลำดับ ๓ นาคพนมมือถือดอกบัว ๓ ดอก เดินตาม

ลำดับ ๔ ผู้ถือของอื่น ๆ ตามกันไป

๕. พิธีวันทาเสมา

พิธีวันทาเสมา ประทับชนิศครบ ๓ รอบแล้ว นาคนั่งคุกเข่าวันทาเสมา พนมมือถืดอกบัวว่าดั่งนี้ " อิมินา สักกาเรนะ พัทธสีมายัง พุทฺธัง ธัมมัง สังฆัง อภิปูเชมิ " ก็ได้หรือจะว่าคำอื่นใดที่ทางวัดนั้น ๆ ใช้อยู่ก็ได้ แล้วโปรยทาน (ถ้ามี) เสร็จแล้วนำนาคเข้าอุโบสถ โดยบิตามารดา หรือญาติผู้ใหญ่จูงมือเข้าไป นาคนำดอกไม้ธูปเทียนเข้าไปกราบพระในอุโบสถและเดินเข้ากราบบิตามารดา หรือผู้จัดการในการอุปสมบทให้ รัผ้าไตรแล้ว เดินเข้าเข้าไปสู่ท่ามกลางสงฆ์เข้าหาพระอุปัชฌาย์

๖. พิธีอุปสมบท

- พระอุปัชฌาย์ ดำเนินกรรมวิธีของท่านเสร็จแล้ว
- นาคออกไปด้านหลังอุโบสถหรือพระอุโบสถ เพื่อเปลี่ยนเสื้อผ้านุ่งห่ม

สบงจีวร

- บิตามารดามอบตาลปัตรแก่นาค
- นาคประเคนตาลปัตรและเครื่องสักการะแก่พระคู่สวดเพื่อขอศีล
- บิตามารดาประเคนบาตรแก่สามเณร ๆ อุ้มประคองบาตรเดินเข้า

เข้าไปหาพระอุปัชฌาย์

- พระอุปัชฌาย์และพระคู่สวดดำเนินการพิธีอุปสมบทกรรมจนเสร็จ
- ประเคนเครื่องไทยธรรมแก่พระอุปัชฌาย์ พระคู่สวด และพระอันดับ
- พระสงฆ์อนุโมทนา
- พระใหม่และเจ้าภาพกรวดน้ำ รับพร
- เสร็จพิธี

๒. พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

บิดามารดาหรือผู้ใหญ่ในสกุล ปรารถนาจะให้บุตรหลานของตนเป็นพุทธมามกะ คือ ผู้รับพระพุทธเจ้าเป็นที่นับถือของตนโดยหลักฐานพึงแนะนำให้เขาน้อมใจ เชื่อในพระพุทธเจ้า ผู้เป็นเจ้าของพระพุทธศาสนา จนยอมรับเอาเป็นที่นับถือของตนได้แล้ว พึงแจ้งความนั้นแก่พระเถระที่จะถือเอาเป็นพระอาจารย์ในการขอความอนุเคราะห์ของท่าน เพื่อเป็นผู้อำนวยความสะดวกนั้น เมื่อถึงวันเวলাกำหนด ท่านผู้อำนวยความสะดวกพึงประชุมสงฆ์ตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป ฝ่ายกุลบุตรผู้ประสงค์จะไปสู่อาราม พร้อมด้วยญาติพวกพ้องให้ผลัดเครื่องนุ่งห่มขาวแล้วพาเข้าไปในอุโบสถ ผู้ปฏิบัติเข้าไปที่พุทธอาสน์ บูชาพระรัตนตรัย กราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้งแล้ว เมื่อเข้าไปสู่ที่ประชุมสงฆ์ ถวายเครื่องสักการะแก่พระอาจารย์แล้วกราบและกราบพระสงฆ์ ๓ ครั้งแล้วนั่งคุกเข่า ประนมมือลั่นวาจาเป็นคำบาลี ปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ คือ ผู้รับเอาพระพุทธเจ้าเป็นที่นับถือของตนแล้วนั่งราบ

ลำดับต่อไป พระอาจารย์พึงให้โอวาท เพื่อรู้หัวข้อแห่งพระพุทธศาสนาจบแล้ว พึงให้ผู้นั้นนั่งคุกเข่าว่าเบญจศีล ให้สมาทานตามทีละสิกขาบท จบแล้วผู้นั้นพึงกราบ ๓ หน แล้วนั่งราบ ถ้ามีเครื่องสักการะหรือไทยธรรมสำหรับพระสงฆ์ถวายในเวลานั้น

ลำดับต่อไป พระสงฆ์พึงสวดอำนวยการ ด้วยคำบาลีว่า โส อตถะลัทโธ หรือ เต อตถะลัทธาฯ

โดยสมควรแก่จำนวนผู้เข้ามาปฏิบัติ ผู้ที่นั่งประนมมือรับพรจบแล้วพึงนั่งคุกเข่ากราบอีก ๓ ครั้ง ถอยจากที่ประชุมสงฆ์เป็นเสร็จพิธีเพียงเท่านี้

ผู้ใหญ่ผู้ปรารถนาจะปฏิบัติอย่างนั้น ตามลำพังตนเองพึงขออนุเคราะห์ต่อพระเถระและพึงไปสู่อารามด้วยตนเอง ไม่ต้องมีผู้พา แต่นั้นถึงปฏิบัติโดยอาการอันกล่าวแล้ว

เทียบการแสดงตนเป็นอุบาสิกา หญิงจักปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะบ้างก็ได้เหมือนกัน เป็นแต่เมื่อแสดง พึงอยู่เฉพาะหน้าสงฆ์ห่างจากหัตถบาฬ

บทสวดมนต์เพื่อแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

ก. บทกราบพระ

อะระหัง สัมมา สัมพุทโธ ภาวะวา, พุทธัง ภาวะวันตัง อะภิวาเทมิ (กราบ)

สวากขาโต ภาวะวะตา ธัมโม, ธัมมัง นะมัสสามิ (กราบ)

สุปฏิปันโน ภาวะวะโต สภาวะะสังโฆ, สังฆัง นะมามิ (กราบ)

ข. บทบูชาพระรัตนตรัย (หัวหน้าว่าคนเดียว)

ยะมัมหะ โข มะยัง ภาวะวันตัง สาระณัง คตะตา, โยโนภาวะวะ สัตถา, ยัสสะ จะ มะยัง ภาวะวะโต ธัมมัง โรเจมะ เอเตหิ สักกาเรหิ ตัง ภาวะวันตัง สะสัทธัมมัง สะสภาวะะสังฆัง อะภิปุชยามะ (ถ้าคนเดียวเปลี่ยนคำว่า)

- มะยัง เป็น อะหัง

- คตะตา เป็น คะโต

- โน เป็น เม

- โรเจมะ เป็น โรเจมิ

- อะภิปุชยามะ เป็น อะภิปุชยามิ

ค. คำปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ

เอสาหัง ภัณฑะ, สุจิริะปรินิพพุตัมปิ, ตัง ภาวะวันตัง สาระณัง คัจฉามิ ธัมมัญจะ ภิกขุสังฆัญจะ พุทธามะโกติ มัง สังโฆ ธาเรตุ (นี้สำหรับคนเดียว) ถ้าหลายคนว่าดังนี้

เอเต มะยัง ภัณฑะ, สุจิริะปรินิพพุตัมปิ, ตัง ภาวะวันตัง สาระณัง คัจฉามะ ธัมมัญจะ ภิกขุสังฆัญจะ พุทธามกาติ โน สังโฆ ธาเรตุฯ

ถ้าเป็นหญิงให้เปลี่ยนคำว่า

- คำว่า เอเต เป็น เอตา

- คำว่า พุทธามกาติ เป็น พุทธามมิกาติ

คำแปลเป็นไทย

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น, แม้เสด็จปรินิพพานไปนานแล้ว, กับทั้งพระธรรม, และพระสงฆ์, ว่าเป็นที่พึ่ง, ที่ระลึกอันสูงสุด, ขอพระสงฆ์, โปรดจำข้าพเจ้าทั้งหลายไว้ว่า, เป็นพุทธมามกะ, ผู้ถึงพระรัตนตรัย, เป็นสรณะตลอดชีวิต,

ตั้งแต่บัดนี้, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, จะปฏิบัติตน, มีศรัทธาในพระรัตนตรัย, ตั้งใจรักษาศีล, ไม่เชื่อถือนงคตต้นข้าว, ไม่แสวงบุญนอกพระพุทธศาสนา, หมั่นสร้างบุญกุศล, ในพระพุทธศาสนา, ตลอดกาลนานเทอญฯ

หมายเหตุ

เบญจางคประดิษฐ์ คือ การแสดงอาการให้หน้าผาก ๑ ให้ฝ่ามือ ๒ ให้เข่าทั้ง ๒ รวมเป็น ๕ จรดพื้น เมื่อกราบอย่างนั้น ฟังนั่งคุกเข่า เป็นอันว่าเข่าทั้ง ๒ จรดพื้น ฟิงหมอบลงทอดฝ่ามือที่พื้นแหวกช่องให้ห่างสักหน่อย ฟิงก้มศีรษะลงตรงช่องนั้น ให้หน้าผากจรดพื้นนี้เรียกว่า “การกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ หรือการกราบประกอบด้วยองค์ห้า”

๓. พิธีทำบุญวันสถาปนา

พิธีทำบุญเนื่องในวันสถาปนาหน่วยงาน เป็นการบำเพ็ญกุศลเพื่ออุทิศกุศลแก่ผู้ที่ได้ก่อตั้งหรือทำการสถาปนาหน่วยงาน , อดีตผู้บริหารและบุคลากรของหน่วยงาน ที่ถึงแก่กรรมไปแล้วและเพื่อความเป็นสิริมงคลของข้าราชการในหน่วยงาน

การเตรียมการ

- นิมนต์พระสงฆ์ ๑๐ รูป ในการบำเพ็ญกุศลที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ หรือในพิธีที่กำหนดให้มีการบำเพ็ญกุศลทักษิณานุปทาน
- นิมนต์พระสงฆ์ ๙ รูป ในพิธีทำบุญทั่วไป
- โต๊ะหมู่บูชาพร้อมเครื่องตั้งครบชุด
- เครื่องใช้ในพิธีสงฆ์ครบชุด
- โต๊ะหมู่บูชา หมู่ ๔ สำหรับประดิษฐานพระบรมรูป หรือโกศบรรจुरายชื่อข้าราชการที่เสียชีวิตพร้อมเครื่องตั้ง (พานพุ่ม ๒ พาน และเครื่องทองน้อย ๑ ชุด)
- ผ้าภูษาโยง พร้อมสายโยง
- ผ้าบังสุกุล
- รายชื่ออดีตผู้บริหารและบุคลากรของหน่วยงาน ที่ถึงแก่กรรมไปแล้ว
- เครื่องไทยธรรมสำหรับถวายพระสงฆ์

ตัวอย่างการปฏิบัติ (ลำดับพิธี)

- เวลา ๐๗.๓๐ - ประธานในพิธี ประกอบพิธีสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในหน่วยงาน
- เวลา ๐๘.๔๕ - ข้าราชการ และแขกรับเชิญ พร้อม ณ สถานที่ประกอบพิธี
- เวลา ๑๐.๐๐ - ประธานฯ เดินทางถึงสถานที่ประกอบพิธี
- ประธานฯ จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย กราบ ๓ ครั้ง
 - ประธานฯ จุดธูปเทียน เครื่องทองน้อย บูชารายพระนาม และรายนามของ ข้าราชการผู้ล่วงลับไปแล้วและกลับเข้านั่งยังที่รับรองประธานฯ
 - พิธีกรอาราธนาศีล

- ประธานสงฆ์ให้ศีล ผู้ร่วมพิธีรับศีล
- พิธีกรลาดผ้าภูษาโยง
- ประธานฯ ทอดผ้าบังสุกุล
- พระสงฆ์สดับปกรณ์หรือพิจารณาผ้าบังสุกุล
- พระสงฆ์อนุโมทนา
- ประธานฯ กรวดน้ำ-รับพร
- พิธีกรอาราธนาพระปริตร
- พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์
- ประธานฯ จุดเทียนน้ำมันต์และถวายชั้นน้ำมันต์แด่
ประธานสงฆ์ พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ไปจนจบ
- เจ้าหน้าที่ เทียบภัตตาหารด้านหน้าพระสงฆ์
- ประธานฯ และแขกผู้ใหญ่ ประเคนภัตตาหารแด่พระสงฆ์
- พระสงฆ์ฉันภัตตาหาร
- ประธานฯ และแขกผู้ใหญ่ถวายเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์
- พระสงฆ์อนุโมทนา
- ประธานฯ กรวดน้ำ รับพร
- ประธานฯ กราบพระรัตนตรัย
- พระสงฆ์ประพรมน้ำพระพุทธมนต์แก่ประธานในพิธีและผู้ร่วมพิธี
- เสร็จพิธีสงฆ์ ฯ

๔. พิธีทำบุญปีใหม่

ทำเพื่อรับสิ่งดีดีเข้ามาสู่ชีวิตเป็นการเริ่มต้นชีวิตที่ดีงาม ด้วยการทำบุญตักบาตร และถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์

การเตรียมการ

- นิมนต์พระสงฆ์ไม่จำกัดจำนวน แล้วแต่ศรัทธาและความเหมาะสม
- โต๊ะหมู่บูชาพร้อมเครื่องตั้งครบชุด
- ที่นั่งสำหรับพระสงฆ์
- โต๊ะวางอาหารสำหรับตักบาตร
- ภาชนะสำหรับถ่ายอาหารจากบาตรพระสงฆ์
- อาหารสดหรืออาหารแห้งสำหรับตักบาตร
- อาหารถวายพระสงฆ์ก่อนออกบิณฑบาต

ตัวอย่างการปฏิบัติ (ลำดับพิธี)

- เวลา ๐๗.๐๐ น.
- พระสงฆ์พร้อม ณ อาคารสำหรับรับรองพระสงฆ์
 - เจ้าหน้าที่ถวายภัตตาหารเช้าแด่พระสงฆ์
- เวลา ๐๘.๐๐ น.
- พระสงฆ์พร้อม ณ บริเวณพิธีสงฆ์
 - ประธานในพิธี จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
 - พิธีกรอาราธนาศีล
 - ประธานฯ และผู้ร่วมพิธี รับศีล
 - ประธานสงฆ์ กล่าวสัมโมทนียกถา
 - ประธานฯ ถวายเครื่องไทยธรรมแด่ประธานสงฆ์
 - พิธีกรกล่าวนำถวายสังฆทาน
 - พระสงฆ์ อนุโมทนา
 - ประธานฯ กรวดน้ำ-รับพร พร้อมกับผู้ร่วมพิธี

เวลา ๐๘.๓๐ น.

- พระสงฆ์ออกมารับบิณฑบาต แบ่งเป็นแถว แถวละ ๙ รูป หรือตามที่กำหนด
- พระสงฆ์ เดินทางกลับ
- เสร็จพิธี

๕. พิธีทำบุญอายุครบ ๖๐ ปี (๕ รอบ)

การทำบุญครบรอบอายุ ทำเพื่อเพิ่มพูนบุญกุศลทานบารมีให้แก่ตนเอง อีกนัยหนึ่งนั้นเพื่อเป็นการสืบทอดชะตาชีวิตกำจัดทุกข์โศกโรคภัยให้หมดสิ้นไป

การเตรียมการ

- นิมนต์พระสงฆ์ ๙ รูป
- โต๊ะหมู่บูชาพร้อมเครื่องตั้งครบชุด
- เครื่องใช้พิธีสงฆ์ครบชุด
- เครื่องบูชาเทวดา

๑. บายศรีปากชาม

๒. เครื่องมัจฉมังสะ คือ กุ้ง, ปู, ปลา, หัวหมู, เป็ด, ไก่

๓. ขนมนมเนยคือ ขนมหอมแดง, ต้มขาว, ขนมหูข้าง, ขนมเล็บมือนาง, มะพร้าวอ่อน, กลัวยน้ำว่า, ผลไม้ต่างๆ, นม, เนย, ขนมหองหีบ, ทองหยอด, ฝอยทอง

๔. ธงใหญ่ ธงประจำเทวดานพเคราะห์ ธงเล็ก (ธงสีต่าง ๆ) ตามกำลังวัน (ธงใหญ่ ๙ ธง, ธงเล็ก ๑๐๘ ธง) พร้อมทั้งกระทงบัวตรีผลี (ภาชนะทำด้วยกาบกล้วย เป็นรูปกระบะสี่เหลี่ยม สำหรับวางเครื่องเช่นสังเวย) เครื่องบูชาเทวดาเหล่านี้ตั้งไว้บน โต๊ะ ปูผ้าขาว

- เทียนชัย ๑ เล่ม สูงเท่าตัวเจ้าภาพ ใช้ขี้ผึ้งบริสุทธิ์หนัก ๘๐ บาท ใส่เทียนเท่า อายุ บวก ๑ (๖๑ เส้น)

- เทียนมงคล ๑ เล่ม สูงเท่ากับขนาดความยาวที่วัดโดยรอบศีรษะเจ้าภาพ ใช้ขี้ผึ้งบริสุทธิ์หนัก ๓๒ บาท ใส่เทียนเท่าอายุ (๖๐ เส้น) ตั้งอยู่ในชั้นสาคร

- รูปเทียนสำหรับบูชาเทวดานพเคราะห์อย่างละ ๑๐๘ ดอก (ใช้เทียนขี้ผึ้งหนัก เล่มละ ๑ สลึง)

- เทียนหนักเล่มละ ๑ บาท อีก ๑๑ เล่ม (เทียนน้ำมัน ๒ เล่ม, สำหรับปักที่ บัตรผลี ๙ เล่ม)

- ชั้นสาครขนาดใหญ่ ๑ ใบ

- เครื่องไทยธรรมสำหรับถวายพระสงฆ์

- วงด้ายสายสิญจน์จากพระพุทธรูปโต๊ะหมู่บูชา ไปยังเครื่องบูชาเทวดานพเคราะห์ การปฏิบัติ (ลำดับพิธี)

- เจ้าภาพจุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย
- พิธีกรอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล เจ้าภาพและผู้ร่วมพิธีรับศีล
- เจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาเทวดานพเคราะห์
- พิธีกรกล่าวชุมนุมเทวดา (สัคเค กาเม ฯลฯ) จบแล้ว อาราธนาพระปริตร
- พระสงฆ์เจริญพระพุทธรูปมนต์ จนถึงบทสรณคมน์ (พุทฺธัง)

- เจ้าภาพจุดเทียนชัยและเทียนมงคล
- พระสงฆ์เจริญพระพุทธรูปมนต์ สลับกับโหรีบูชาเทพเคราะห์ ดังนี้

โหรีบูชาพระอาทิตย์ พระสงฆ์สวดโมคขปริตร

โหรีบูชาพระจันทร์ พระสงฆ์สวดอภัยปริตร

โหรีบูชาพระอังคาร พระสงฆ์สวดกรณียเมตตสูตร

โหรีบูชาพระพุธ พระสงฆ์สวดขันธปริตร

โหรีบูชาพระเสาร์ พระสงฆ์สวดอังกุลิมาลปริตร

โหรีบูชาพระพฤหัสบดี พระสงฆ์สวดรัตนสูตร

โหรีบูชาพระศุกร์พระสงฆ์สวดอาฏานาฎิยสูตร

โหรีบูชาพระราหู พระสงฆ์สวดจันทปริตร (กลางคืน) หรือสุริยปริตร (กลางวัน)

โหรีบูชาพระเกตุ พระสงฆ์สวดชยปริตร

เมื่อพระสงฆ์สวดพระปริตรประจำนพเคราะห์ห้องคี่ใด เจ้าภาพหรือผู้แทนจุดธูป เทียนเท่ากำลังพระเคราะห์ห้องคี่นั้น และเมื่อพระสงฆ์ขีดตำนานบทรัตนสูตร เจ้าภาพ จุดเทียนน้ำมันต์ กำลังนพเคราะห์ห้องคี่นี้ดังนี้ พระอาทิตย์ ๖, พระจันทร์ ๑๕, พระอังคาร ๘, พระพุธ ๑๗, พระพฤหัสบดี ๑๙, พระศุกร์ ๒๑, พระเสาร์ ๑๐, พระราหู ๑๒, พระเกตุ ๙

- ถวายภัตตาหารเช้า หรือภัตตาหารเพลตามแต่โอกาสที่ทำ
- ถวายเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์
- พระสงฆ์อนุโมทนา
- เจ้าภาพกรวดน้ำ-รับพร

- นำน้ำพระพุทธมนต์ใส่ลงในน้ำเทพมนต์ (น้ำมนต์ที่โหระบูชา)
- ได้ฤกษ์หลังน้ำ นิมนต์พระสงฆ์รูปที่เป็นประธานฯ หลังน้ำมนต์ พระสงฆ์อยู่นั้น สวดชัยมงคลคาถา แยกผู้มีเกียรติทยอยเข้าไปหลังน้ำ (ผู้มีอายุมากกว่าเจ้าภาพรดน้ำที่ตัวหรือศีรษะ ผู้มีอายุน้อยกว่ารดบนฝ่ามือ)
- ส่งพระสงฆ์กลับ เป็นเสร็จพิธี

๖. พิธีศพ

การอาบน้ำชำระร่างกายศพ

เป็นเรื่องภายในครอบครัวระหว่างญาติสนิท ไม่ต้องเชิญคนภายนอก เป็นการอาบน้ำชำระร่างกายศพจริง โดยอาบน้ำอุ่นก่อน แล้วล้างด้วยน้ำเย็น ฟอกสบู่ ขัดถูร่างกายศพให้สะอาด (แพทย์จะใช้สาลีอุดจมูกศพกันน้ำเหลืองไหลออก และกันแมลงไต่ตอมไว้ให้เรียบร้อย (จะฉีดยาป้องกันกลิ่นศพ หรือไม่ สุดแต่ทางญาติ (ทายาท) จะประสงค์)

อาบน้ำเสร็จแล้ว ใช้ขมิ้นทาทั่วร่างกายศพ และประพรมน้ำหอม ใช้ผ้าขาว ซับรอยหน้าฝ่ามือทั้งสอง แล้วมอบแก่ลูกหลานเก็บไว้บูชา จากนั้นแต่งตัวศพตามฐานะของผู้ตาย โดยใช้เสื้อผ้าสะอาดและใหม่ที่สุดเท่าที่มีอยู่ ศพชำระร่างกายให้แต่งเครื่องแบบ ชุดขาวเต็มยศ ไม่ต้องมีผ้าคลุมใด ๆ ทั้งสิ้น

พิธีรดน้ำศพ

การเตรียมการ

- จัดตั้งเตียงรองศพสำหรับรดน้ำศพ ณ สถานที่อันเหมาะสม ภายในศาลา บำเพ็ญกุศล
- ตั้งศพหันด้านขวามือศพ หรือด้านปลายเท้าศพ ให้อยู่ทางผู้ที่มาแสดงความเคารพศพ
- จัดร่างศพให้นอนหงายเหยียดยาว จัดมือขวาให้เหยียดออกห่างจากตัวศพเล็กน้อยโดยให้วางมือแบ เหยียดออกคอยรับการรดน้ำ
- ใช้ผ้าใหม่ ๆ (โดยมากใช้ผ้าแพรหม่นอน) คลุมตลอดร่างศพ เปิดเฉพาะหน้า และมือขวาของศพเท่านั้น แต่ศพที่ร่างกายประสพอุบัติเหตุ ซึ่งอวัยวะขาตาฯ ไม่อยู่ในสภาพที่จะให้ดูได้ หรือไม่น่าดู ให้โยงสายสิญจน์จากร่างหรือหีบศพไปยังภาชนะรองรับการรดน้ำฯ แล้วประกอบพิธีรดน้ำฯ ที่สายสิญจน์นั้น โดยไม่ต้องเปิดผ้าคลุมศพ เมื่อจะประกอบพิธีรดน้ำศพ ฯ

- จัดเตรียมขันน้ำพานรองขนาดใหญ่พอสมควร ตั้งไว้รองรับน้ำที่รดศพ
แล้วนั้น พร้อมทั้งเตรียมน้ำอบน้ำหอม และภาชนะเล็ก ๆ สำหรับตักให้แก่ผู้มารดน้ำศพ

- จัดบุคคลผู้ใกล้ชิดกับผู้ตาย หรือลูกหลาน คอยส่งภาชนะสำหรับแขกที่มา

รดน้ำศพ

การปฏิบัติ (ลำดับพิธี)

- เจ้าภาพเชิญผู้มีอาวุโสสูงสุด ณ ที่นั้น ๆ เป็นประธาน จุดธูปเทียนด้าน
เหนือศีรษะของศพ เคาะพศพ แล้ว ทำการรดน้ำศพเป็นคนแรก

- ลูกหลานส่งน้ำรดศพให้ประธานฯ และผู้ร่วมพิธี

- ผู้ร่วมพิธีเข้าร่วมรดน้ำศพ จนครบทุกคน

- เสร็จพิธี

หมายเหตุ : ในพิธีทางราชการ เมื่อประกอบพิธีรดน้ำศพ (อาบน้ำศพ) และ
ตั้งศพยั้งที่ตั้งเรียบร้อยแล้ว เจ้าภาพจะนิมนต์พระสงฆ์ ๑๐ - ๒๐ รูป บังสุกุล จบแล้ว
ถวายไทยธรรม แล้วกรวดน้ำ รับพร หรือ นิมนต์พระสงฆ์สวดพระอภิธรรม ก่อนการ
บำเพ็ญกุศลสวดพระอภิธรรมประจำคืนด้วยก็ได้

พิธีพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ

การเตรียมการ

- การเตรียมการเบื้องต้นเหมือนกับพิธีรดน้ำศพ

- จัดโต๊ะ ๑ ตัว ปูผ้าขาว สำหรับตั้งน้ำหลวงพระราชทานไว้ด้านเหนือศีรษะของศพ

การปฏิบัติ (ลำดับพิธี)

- เจ้าภาพเชิญผู้มีอาวุโสสูงสุด ทำการรดน้ำศพเป็นคนแรก

- ผู้ร่วมพิธีฯ เข้าร่วมรดน้ำศพตามลำดับให้เสร็จสิ้นก่อนประกอบพิธีพระราชทาน

น้ำหลวงอาบศพฯ

- พนักงานพระราชพิธี สำนักพระราชวัง เชิญน้ำหลวงพระราชทาน
(น้ำ, น้ำหอม, น้ำขมิ้น) มาถึงสถานที่ประกอบพิธี

- คณะเจ้าภาพเข้าแถวรับน้ำหลวงพระราชทาน ณ ประตูทางเข้าสถานที่
ประกอบพิธี

- พนักงานพระราชพิธีฯ เชิญน้ำหลวงพระราชทานไปตั้งที่โต๊ะด้าน
เหนือศีรษะของศพ

- ประธานในพิธี ประกอบพิธีพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ

- พนักงานพระราชพิธีฯ ยกร่างศพขึ้นเฉพาะส่วนบน (ครึ่งลำตัวท่อนบนของศพ)
เพื่อรับน้ำหลวงพระราชทานอาบศพ

- ประธานฯ ยืนหันหน้าไปทางทิศที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จประทับฯ
ณ วันนั้น ถวายคำนับ ๑ ครั้ง แล้วยืนหันหน้าไปทางศพ

- พนักงานพระราชพิธีฯ เชิญน้ำหลวง น้ำหอม และน้ำขมิ้น ส่งให้ประธาน ฯ
ตามลำดับ

- ประธานฯ หลั่งน้ำหลวงพระราชทานที่ร่างศพ โดยหลั่งน้ำหลวง น้ำหอม
และน้ำขมิ้น รดลงโดยเริ่มจากบ่าขวาของศพเฉียงลงไปตามร่องอกตามลำดับ เสร็จ
แล้วยืนหันหน้าตรงไปทางทิศที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จประทับ ฯ ณ วันนั้น
ถวายคำนับอีก ๑ ครั้ง

- ทายาทฯ ของผู้ถึงแก่กรรม หวีผมให้ศพ โดยหวีลงแล้วหวีขึ้น (หวีลง
มีความหมายว่า “ตาย” หวีขึ้น มีความหมายว่า “ได้เกิดใหม่” จากนั้น หักหวีที่ใช้แล้ว
นั้นทิ้งไป)

- เจ้าหน้าที่ทำสุกรำศพ (มัดตราสัง) แล้วห่อร่างกายศพกลงหีบ (โลง)
หรือใส่ โโกศ ตามฐานะของศพ)

- เสร็จพิธี

พิธีสวดพระอภิธรรม

การเตรียมการ

- จัดดอกไม้ประดับหน้าหีบศพ

- จัดกรอบภาพขนาดใหญ่พอสมควร โดยเขียน วัน-เดือน-ปีเกิด-ปีตาย ของผู้
ตายไว้ได้ภาพถ่ายนั้น (“เกิด” ใช้ว่า ชาตะ และ “ตาย” ใช้ว่า มตะ หรือ มรณะ) ตั้งกรอบภาพ
ถ่ายบนขาตั้งไว้ทางด้านเท้าของศพ

- ผู้ตายเป็นข้าราชการ ให้นำเครื่องแบบที่ติดเครื่องหมายยศ เรียบร้อยแล้ว
ตั้งไว้เบื้องหน้าศพ (ด้านเท้าของศพ) โดยใช้โต๊ะขนาดเล็กรองรับให้สูงพอสมควร

- วางเครื่องราชอิสริยาภรณ์-เหรียญตรา (ถ้ามี) ติดกับหมอนรอง โดยใส่วางบนพานหรือโตกแล้ว ตั้งวางไว้เบื้องหน้าที่ตั้งศพ โดยใช้โต๊ะขนาดเล็กรองรับให้สูงพอสมควร

- กำหนดการสวดพระอภิธรรม ๓ ค่ำ ๕ ค่ำ ๗ ค่ำ หรือ ๙ ค่ำ แล้วแต่เจ้าภาพ
- เครื่องไทยธรรมสำหรับถวายพระสงฆ์คั่นละ ๔ ชุด
- ผ้าบังสุกุลคั่นละ ๔ ผืน

หมายเหตุ

๑. ศพที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงรับไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ จะได้รับพระราชทาน พระพิธีธรรม ในพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลสวดพระอภิธรรม

๒. ยานพาหนะรับ-ส่งพระพิธีธรรม, การจัดเครื่องจตุปัจจัยไทยธรรมและค่าใช้จ่ายในห้วงการบำเพ็ญพระราชกุศล ฯ นี้ สำนักพระราชวังจะเป็นฝ่ายดำเนินการเองทั้งหมด

การปฏิบัติ (ลำดับพิธี)

- เวลา ๑๙.๐๐ น.
- พระสงฆ์สวดพระอภิธรรมพร้อม, ผู้ร่วมพิธีพร้อม
 - ประธานในพิธี จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย จุดธูปเทียนที่หน้าตู้พระธรรมและจุดธูป เทียน หน้าศพ
 - พิธีกรอาราธนาศีล
 - พระสงฆ์ให้ศีล, ผู้ร่วมพิธีรับศีล
 - พิธีกรอาราธนาธรรม (บางวัดหรือบางแห่งอาจไม่มีการอาราธนาธรรม ให้พิธีกรเรียนถาม พระสงฆ์ก่อนการปฏิบัติ)
 - พระสงฆ์สวดพระอภิธรรม ๔ จบ หรือตามนิยมของท้องถิ่นนั้น ๆ
 - เจ้าหน้าที่จะเข้าเทียบเครื่องไทยธรรม
 - ประธานฯ และผู้ร่วมพิธี ถวายเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์
 - เจ้าหน้าที่ลาดผ้าภูษาโยง
 - ประธานฯ และผู้ร่วมพิธี ทอดผ้าบังสุกุล
 - พระสงฆ์ พิจารณาผ้าบังสุกุล
 - พระสงฆ์อนุโมทนา

- ประธานฯ กรวดน้ำ-รับพร
- ประธานฯ กราบพระรัตนตรัย และน้อมไหว้พระสงฆ์
- พระสงฆ์ กลับ
- เสริ้จพิธีฯ

พิธีสวดพระอภิธรรม (พิธีหลวง)

- พระพิธีธรรมขึ้นนั่งบนอาสน์สงฆ์เรียบร้อยแล้ว
- เจ้าหน้าที่ศุภรัตน์ถวายน้ำดื่ม
- ประธานในพิธีจุดธูปเทียนที่เครื่องกระบะมุกแล้วกราบ ๓ ครั้ง
(ธูปเทียนที่โต๊ะหมู่บูชาและเครื่องทองน้อยหน้าศพไม่ต้องจุด)
- พระพิธีธรรมเริ่มสวด (ไม่ต้องรับศีล)
- พระพิธีธรรมสวดจบ
- ยกเครื่องกระบะมุกออก
- ลาดผ้าภูเขาโยง
- ประธานฯ ทอดผ้าบังสุกุลพระราชนาน
- พระสงฆ์อนุโมทนา
- ประธานฯ กรวดน้ำ เสริ้จพิธี

หมายเหตุ

๑. ศพที่อยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ (๓ วัน หรือ ๗ วัน) เป็นหน้าที่ของกองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง เป็นผู้ดำเนินการทุกอย่าง

๒. หากเจ้าภาพจะจัดเครื่องไทยธรรม, ดอกไม้ธูปเทียนและปัจจัยถวายเพิ่มเติมก็ได้

๓. เมื่อครบกำหนดในพระบรมราชานุเคราะห์แล้ว ก็ปฏิบัติตามปกติเหมือนพิธีสวดพระอภิธรรมทั่วไป

พิธีบรรจุศพ

การเตรียมการ

- ลูกดินขาว-ดำ ตามจำนวนของผู้ที่มาร่วมพิธี
- ขอดอกกุหลาบ ตามจำนวนของผู้ที่มาร่วมพิธี

- ผ้าบังสุกุล ๑ ผืน
- แจกกันจัดดอกไม้เรียบร้อย ๑ คู่
- กระจ่างรูป ๑ ใบ ปักรูป ๑ ดอก

การปฏิบัติ (ลำดับพิธี)

- หลังจากเสร็จจากการสวดพระอภิธรรมในคืนสุดท้ายแล้ว
- ประธานในพิธี ทอดผ้าบังสุกุลหน้าหีบศพ
- พระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุล
- ประธานฯ ประกอบพิธีบรรจุศพ โดยวางลูกดินขาว-ดำ และดอกกุหลาบลงในพานรองรับหน้าหีบศพ
- ผู้ร่วมพิธีเข้าร่วมวางลูกดินขาว-ดำและดอกกุหลาบ ประกอบพิธีบรรจุศพตามลำดับ เสร็จแล้ว
- นิมนต์พระสงฆ์ ๑ รูป เดินจงศพบไปยังสถานที่บรรจุศพ ญาติ ๆ เดินตาม
- เจ้าหน้าที่นำหีบศพบรรจุเข้าไปในช่องสำหรับบรรจุศพ
- เจ้าภาพทอดผ้าบังสุกุลที่ปากหีบศพ
- พระสงฆ์ พิจารณาผ้าบังสุกุล
- ญาติ ๆ นำลูกดินขาว-ดำ และดอกไม้วางที่หีบศพ
- เจ้าหน้าที่นำแผ่นป้ายจารึกข้อความ ชานะ และ มรณะ มาวางปิดช่องบรรจุ และฉาบปูนปิดเสร็จแล้วตั้งแจกันดอกไม้ ๑ คู่ และกระจ่างรูป ๑ ใบ เพื่อทำการบูชาศพ
- เจ้าภาพและผู้ร่วมพิธีจุดธูปไหว้ศพปักที่กระจ่างรูปคนละ ๑ ดอก
- เสร็จพิธี

การบำเพ็ญกุศลเนื่องในการจาปนกิจศพ หรือพระราชทานเพลิงศพ

การสวดพระอภิธรรม

การเตรียมการ

- เชิญศพขึ้นตั้งบนศาลาบำเพ็ญกุศลก่อนวันจาปนกิจศพหรือพระราชทานเพลิงศพ ๑ วัน

- จัดดอกไม้ประดับหน้าหีบศพและจัดเครื่องตั้งหน้าศพ เช่นเดียวกับพิธี
สวดพระอภิธรรมครั้งแรก
- จัดเตรียมเครื่องไทยธรรม ๔ ชุด และผ้าบังสุกุล ๔ ผืน
- นิมนต์พระสงฆ์สวดพระอภิธรรม ๑ คืน

การปฏิบัติ (ลำดับพิธี)

- การปฏิบัติเช่นเดียวกับพิธีสวดพระอภิธรรมตามปกติ

การแสดงพระธรรมเทศนา,สวดพระพุทธรูป และมาตีกาบังสุกุล

การเตรียมการ

- นิมนต์พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา ๑ รูป
- นิมนต์พระสงฆ์สวดพระพุทธรูป ๑๐ รูป
- กัณฑ์เทศน์สำหรับถวายพระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา
- เครื่องไทยธรรมสำหรับถวายพระสวดพระพุทธรูป ๑๐ ชุด
- ผ้าบังสุกุล ๑๐ ผืน

การปฏิบัติ (ลำดับพิธี)

- เวลา ๐๙.๓๐ น.
- นิมนต์พระเทศน์ขึ้นสู่อาสน์สงฆ์
 - เจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย กราบ ๓ ครั้ง, จุดเทียนส่องธรรม
และไหว้ ๑ ครั้ง, และจุดธูปเทียนที่หน้าหีบศพ
 - พิธีกรอาราธนาศีล
 - พระสงฆ์ให้ศีล ผู้ร่วมพิธีรับศีล
 - พิธีกรอาราธนาธรรม
 - พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา จบแล้วอนุโมทนา
 - เจ้าภาพกรวดน้ำ-รับพร
 - เจ้าภาพถวายกัณฑ์เทศน์แด่พระเทศก์
- เวลา ๑๐.๓๐ น.
- นิมนต์พระสงฆ์สวดพระพุทธรูปขึ้นสู่อาสน์สงฆ์
 - พิธีกร อาราธนาพระปริตร
 - พระสงฆ์ สวดพระพุทธรูป

- ถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์
- พระสงฆ์สวดมาติกาบังสุกุล
- ถวายเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์
- ทอดผ้าบังสุกุล ๑๐ ผืน
- พระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุล
- พระสงฆ์ อนุโมทนา
- เจ้าภาพ กรวดน้ำ-รับพร
- เสรีจพิธี

พิธีฌาปนกิจศพ

การเตรียมการ

- นิมนต์พระสงฆ์นำศพเวียนเมรุ ๑ รูป
- นิมนต์พระสงฆ์สวดหน้าไฟ ๔ รูป
- นิมนต์พระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุล ตามจำนวนผ้าที่จะทอด
- ผ้าบังสุกุลตามจำนวนของผู้ทอด
- ดอกไม้จันทน์
- หนังสือหรือของชำร่วย

การปฏิบัติ (ลำดับพิธี)

- เคลื่อนศพเวียนเมรุ ๓ รอบ (พระสงฆ์นำ ๑ รูป หรือมากกว่าก็ได้)
- เชิญศพขึ้นประดิษฐานบนจิตกาธาน
- ประธาน และผู้ร่วมพิธีพร้อม
- แลวงกองทหารเกียรติยศเข้าที่พร้อมหน้าเมรุ (กรณีที่เป็นศพที่ต้องจัดกองเกียรติยศ)
- พิธีกร เชิญแขกผู้ใหญ่ ทอดผ้าบังสุกุล โดยจัดลำดับจากผู้มีอาวุโสน้อยไปหาผู้มีอาวุโสมาก นิมนต์พระสงฆ์ขึ้นพิจารณาผ้าบังสุกุลควบคู่กันไปกับแขกผู้ใหญ่ตามลำดับ โดยจัดลำดับ จากพระสงฆ์ที่มีอาวุโสน้อยไปหาพระสงฆ์ที่มีอาวุโสมากเช่นเดียวกัน

- พิธีกร อ่านประวัติและคำไว้อาลัย จบแล้วเชิญยืนไว้อาลัย (หากเป็นศพที่มีกองทหารเกียรติยศ ไม่ต้องเชิญยืนไว้อาลัย)
- ประธานฯ ทอดผ้าบังสุกุล
- พระสงฆ์ พิจารณาผ้าบังสุกุล
- ประธานฯ วางกระทงดอกไม้ (เครื่องขมา)
- เป่าแตรนอน ๑ จบ (กรณีจัดกองทหารเกียรติยศ)
- ประธานฯ ประกอบพิธีฌาปนกิจศพ (จุดดอกไม้จันทน์ วางลงที่กลางฐานพินใต้หีบศพ)
- เป่าแตรเคารพ ๑ จบ (กรณีจัดกองทหารเกียรติยศ)
- พิธีกร นิมนต์พระสงฆ์ขึ้นวางดอกไม้จันทน์ก่อน (กรณีมีพระสงฆ์มาร่วมงาน) แล้วเชิญผู้ร่วมพิธีขึ้นวางดอกไม้จันทน์ตามลำดับ
- เสริ้จพิธี

พิธีพระราชทานเพลิงศพ

การเตรียมการ

- การเตรียมการทั่วไปเหมือนพิธีฌาปนกิจศพ
- จัดโต๊ะตัวสูงปูผ้าขาว ๑ ตัว ตั้งไว้ด้านศีรษะของศพ สำหรับวางโคมไฟหลวง และเครื่องขมาศพ และจัดโคมไฟสำหรับต่อเพลิงพระราชทานจากพนักงานพระราชพิธี นำไปรักษาไว้เพื่อใช้ในวาระสุดท้ายของพิธีพระราชทานเพลิงศพ

การปฏิบัติ (ลำดับพิธี)

- ประธาน และผู้ร่วมพิธีพร้อม
- แแถวกองเกียรติยศเข้าที่พร้อมหน้าเมรุ (กรณีที่เป็นศพที่ต้องจัดทหารกองเกียรติยศ)
- พิธีกร เชิญแขกผู้ใหญ่ ทอดผ้าบังสุกุล โดยจัดลำดับจากผู้มีอาวุโสน้อยไปหาผู้มีอาวุโสมาก และนิมนต์พระสงฆ์ ขึ้นพิจารณาผ้าบังสุกุลควบคู่กันไปกับแขกผู้ใหญ่ ตามลำดับ โดยจัดลำดับจากพระสงฆ์ที่มีอาวุโสน้อยไปหาที่มีอาวุโสมากเช่นเดียวกัน

- พิธีกร อ่านหมายรับสั่ง
- ผู้แทนเจ้าภาพ หรือพิธีกร อ่านสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ
- พิธีกร อ่านประวัติและคำไว้อาลัย เชิญยืนไว้อาลัย (หากเป็นศพที่มีทหารกองเกียรติยศไม่ต้องเชิญยืนไว้อาลัย)
- ประธาน ฯ ทอดผ้าบังสุกุล
- พระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุล
- ประธาน ฯ หันหน้าไปยังทิศที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ประทับฯ ถวายค่านับ ๑ ครั้ง วางกระถางข้าวตอกและกระถางดอกไม้ (เครื่องขมา) ที่ฐานพินหน้าหีบศพ ทำความเคารพศพ ๑ ครั้ง
- เป่าแตรนอน ๑ จบ (กรณีจัดทหารกองเกียรติยศ)
- ประธาน ฯ จุดดอกไม้จันทร์พระราชทาน ที่เพลิงหลวง แล้ววางที่กลางฐานพินใต้หีบศพและรับดอกไม้จันทร์สำหรับประธาน ฯ วางลงที่ฐานพินใต้หีบศพนั้น (โดยไม่วางทับหรือ เทียบเทียมดอกไม้จันทร์พระราชทาน)
- เป่าแตรค่านับ ๑ จบ (กรณีจัดกองทหารเกียรติยศ)
- ประธาน ฯ ถวายค่านับไปยังทิศที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับ ฯ อีก ๑ ครั้ง แล้วลงจากเมรุ
- พิธีกร นิมนต์พระสงฆ์ขึ้นวางดอกไม้จันทร์ก่อน (กรณีมีพระสงฆ์มาร่วมงาน) แล้วเชิญผู้ร่วมพิธีขึ้นวางดอกไม้จันทร์ตามลำดับ
- เสร็จพิธี

การเก็บอัฐิ

เมื่อการฌาปนกิจเสร็จแล้ว การเก็บอัฐิ บางรายเก็บในตอนเย็นของวันเผาเลย ทั้งนี้ เพื่อจะทำบุญอัฐิให้เสร็จในคราวเดียวกัน โดยเก็บอัฐิในเวลาประมาณ ๑๙.๐๐ น. แล้วนำไปตั้งบำเพ็ญกุศลเช่นเดียวกับพิธีก่อนเผาในคืนวันนั้น เวลาประมาณ ๒๐.๐๐ น. นิมนต์พระสงฆ์สวดพระพุทธรมณต์ รุ่งขึ้นถวายภัตตาหารเช้า แล้วนำอัฐิไปบรรจุหรือนำกลับไปเก็บไว้ที่บ้าน ก็เป็นอันเสร็จสิ้นพิธีฯ แต่ส่วนมากจะเก็บอัฐิในวันรุ่งขึ้นเช่นเดียวกับพิธีทางราชการ สำหรับชนบทบางท้องที่ นิยมเก็บในวันที่ ๗ จากวันเผา แล้วนำไปบำเพ็ญกุศลดังกล่าวมา

การเดินทางสามบาท

การเดินทางสามบาท ก็คือพิธีเก็บอัฐินั่นเองแต่เป็นพิธีเก็บอัฐิแบบเต็มหรือแบบพิเศษซึ่งก็มีอยู่หลายแบบ ที่จะกล่าวต่อไปนี่คือ

รุ่งขึ้นเช้า เจ้าภาพไปเก็บอัฐิ เตรียมเครื่องบูชาและเครื่องสามบาทไปด้วย คือเครื่องทองน้อย (รูป ๑ เทียน ๑ ใส่เชิงเทียนเล็ก และดอกไม้ทำเป็น ๓ พุ่ม) ๑ ที่, สุหร่าย (ขวดโพรยน้ำ) ใส่น้ำอบไทย ๑ ขวด พานใส่เงิน (เศษสตางค์) ๑ พาน และโกศหรือผ้าขาวที่จะใส่อัฐิ ของเหล่านี้ วางไว้ตรงข้างศิระษะอัฐิ

เมื่อพร้อมกันแล้ว ก็ตั้งต้นเดินทางสามบาท คือ มีของไปถวายและเลี้ยงพระสงฆ์ ๓ ชุด ชุดที่ ๑ มีไตรครอง (เป็นประเภทเครื่องนุ่งห่ม) ชุดที่ ๒ มีสำรับควา ๑ หวาน ๑ (เป็นประเภทเครื่องกิน) ชุดที่ ๓ มีหม้อข้าว เต้าไฟ (เป็นประเภทเครื่องใช้) หรือจะจัดสามบาทอีกแบบหนึ่งก็ได้ คือจัดให้มีหม้อข้าว พริก หอม กระเทียม ฯลฯ อยู่ในสาแหรกข้างหนึ่ง มีของควาและของหวานอยู่ในสาแหรกข้างหนึ่ง และจัดให้เหมือนกันอย่างนี้

สามบาท จัดให้บุตรและหลาน หรือเครือญาติ ๓ คน เป็นผู้หอบคนละหอบหรือสามบาทอีกแบบหนึ่ง จัดคนขึ้น ๙ คน แบ่งเป็นชุดละ ๓ คน รวม ๓ ชุด ชุดหนึ่ง ๆ มีดังนี้ คือ ถือไตร ๑ คน, ถือจวน ซ้อนส้ม และแก้วน้ำ ๑ คน, หอบสำรับควาและหวาน ๑ คน เดินเวียน เมรุคนละหรือชุดละ ๓ รอบ เวลาเดินให้ใช้เสียงกู่กันตามวิธีชาวป่า เรียกกันว่า “ วู้ ๆ ๆ ” คนละ ๓ ครั้ง แล้วจึงนำเครื่องสามบาทขึ้นตั้งยังอาสน์สงฆ์

เมื่อเดินทางสามบาทแล้ว ก็ขึ้นไปเก็บอัฐิแล้วคลุมด้วยผ้าขาว วางผ้าไตร ๓ ไตร บนผ้าคลุมอัฐินั้น นิมนต์พระสงฆ์ขึ้นไปพิจารณาผ้าบังสุกุล จากนั้นจึงเปิดผ้าคลุมออก พรมน้ำอบและเก็บอัฐิใส่ที่ที่เตรียมไว้ แล้ววางอัฐิที่เก็บแล้วบนพาน ส่วนเก้าอี้ถาดคือ อังคาร ให้รวบรวมใส่ผ้าขาวที่รองนั้นรวบชายขึ้น แล้วห่อใส่ในที่ใส่อังคารที่เตรียมไป แล้วเชิญอัฐิและอังคารกลับลงมาตั้งยังที่ทำบุญ เลี้ยงพระสามบาท และบังสุกุลแล้ว ก็เป็นอันเสร็จงานฯ หรือถ้าไม่มี ๓ หอบ ก็เก็บอัฐิและอังคารแล้วบังสุกุล ณ ที่นั้นเป็นอันเสร็จพิธีฯ ตอนที่ลงจากเมรุแล้ว เมื่อกลับไปขึ้นบันไดที่บ้าน เจ้าภาพโพรยเศษสตางค์เป็นการให้ทานด้วย

แปรธาตุ

พระเพณีเกี่ยวกับการเก็บอัฐิมืออยู่ว่า เมื่อถึงเวลาเก็บอัฐิ จะเป็นในวันเผาหรือในวันรุ่งขึ้น หรือ ๓ วัน ๗ วัน หลังจากเผาเสร็จก็ตาม ครั้งแรกให้ทำกองกระดูกให้เป็นรูปคนนอนหงาย หันศีรษะไปทางทิศตะวันตก สมมติว่าตาย แล้วนิมนต์พระสงฆ์มาพิจารณาบังสุกุล ตอนนี้เรียกว่า “บังสุกุลตาย” มีผ้าทอดก็ได้ หรือไม่มีก็ได้ พระสงฆ์จะพิจารณาว่า “อะนิจจา วัตตะ สังขารา อุปปาทหะวะยะธัมมิโน อุปปัชชิตตะวานิรุชฌันติ เตสัง วูปะสะโม สุโข ” เมื่อพระสงฆ์พิจารณาบังสุกุลจบแล้ว ก็ให้แปรรูปอัฐินั้นใหม่ เป็นรูปคนหันศีรษะไปทางทิศตะวันออก สมมติว่าเกิด นิมนต์พระสงฆ์พิจารณาบังสุกุลอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้เรียกว่า “บังสุกุลเป็น” พระสงฆ์พิจารณาบังสุกุลว่า “อะจิริง วัตตะยัง กาโย ปะฐะเวง อะธิเสสสะติ ฉุทโท อะเปตะวิญญาโณ นิรัตถังวะกะลิงคะรัง ” แล้วทำการเก็บอัฐิ

เมื่อเก็บอัฐิตามต้องการแล้ว อัฐิที่เหลือ รวมทั้งเถ่าถ่านให้รวบรวมไปบรรจุลงในหม้อน้ำหรือฝ่งในที่เหมาะสมต่อไป

ทำบุญอัฐิ (ออกทุกข์)

เมื่อเก็บอัฐิตอนเช้าและนำอัฐิไปตั้งที่บ้านแล้ว จะทำบุญในวันนั้นทีเดียว หรือจะพัก ๓ วัน หรือ ๗ วัน จึงทำบุญอัฐิก็ได้ โดยนิมนต์พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ถวายภัตตาหาร และบังสุกุล มีการตั้งบาตรน้ำมนต์ วงสายสิญจน์ ถือเป็นการทำบุญเรือนให้เป็นสิริมงคลแก่ผู้อยู่ข้างหลัง (ออกทุกข์) เจ้าภาพแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีต่าง ๆ จากสีขาว-ดำได้

พิธีลอยอังคาร

การลอยอังคาร ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเริ่มต้นลอยอังคารมาตั้งแต่ในสมัยใด เป็นแต่เพียงสันนิษฐานว่าพิธีนี้ได้รับอิทธิพลมาจากชาวอินเดียซึ่งนับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ความมุ่งหมายก็เพื่อให้ผู้ล่วงลับไปแล้วมีความร่มเย็นเป็นสุข แม้เกิดในภพใด ๆ ขอให้อยู่เป็นสุข เหมือนน้ำที่มีแต่ความชุ่มเย็น

การเตรียมการ

๑. ของใช้สำหรับบูชาแม่ย่านางเรือ
 - ดอกไม้สด ๑ กำ หรือพวงมาลัย ๑ พวง
 - รูป ๙ ดอก เทียนหนัก ๑ บาท ๑ เล่ม
 - พานเล็ก ๑ ใบ (ใส่ดอกไม้รูปเทียน ขณะบูชาแม่ย่านางเรือ)
 - เชือก ๑ เส้น (สำหรับมัดรูป ดอกไม้ที่เสาหัวเรือ)
๒. ของใช้สำหรับบูชาเจ้าแม่นที-ท้าวสีทันดร
 - กระทงดอกไม้ ๗ สี ๑ กระทง
 - รูป ๗ ดอก เทียนหนัก ๑ บาท ๑ เล่ม
 - พานโตก (ขนาดกลาง) ๑ ใบ สำหรับวางกระทงดอกไม้ ๗ สี
๓. ของใช้สำหรับไหว้อังคารบนเรือ
 - ลู้งใส่อังคาร และผ้าขาวสำหรับห่อลู้ง
 - ดอกไม้โปรย ๑ พาน (สำหรับผู้ร่วมพิธีโรยบนอังคาร)
 - น้ำอบไทย ๑ ขวด
 - ดอกกุหลาบเท่าจำนวนผู้ร่วมพิธี
 - รูปเทียนเครื่องทองน้อย ๑ ชุด (หรือรูป ๑ ดอก เทียนหนัก ๑ บาท ๑ เล่ม พร้อมกระถางรูปเชิงเทียน ๑ ชุด)
 - สายสิญจน์ ๑ ม้วน
 - พานโตกขนาดกลาง (รองลู้งอังคาร) ๑ ใบ
 - พานก้นตื้น (ใส่เงินเหรียญ) ๑ ใบ

การปฏิบัติ (ลำดับพิธี)

การบูชาแม่ย่านางเรือ

- คณะญาตินำอังคารไปสู่ท่าเทียบเรือ
- พิธีกรนำประธานในพิธี (ญาติอาวุโส) ลงเรือก่อน นอกนั้น
รอบนท่าเทียบเรือ
- ประธานฯ นำดอกไม้ธูปเทียน (ใส่รวมในพาน จุกบูชาแม่ย่านางที่หัวเรือ)
กล่าวบูชาและขออนุญาตแม่ย่านางเรื่อนำอัฐิและอังคารลงเรือ
- คณะญาตินำอังคารลงเรือ
- ออกเรือไปยังจุดที่จะลอยอังคาร

การไหว้อังคารบนเรือก่อนทำพิธีลอยลงน้ำ

- เมื่อเรือแล่นถึงจุดหมายแล้วให้หยุดเรือลอยลำ
- พิธีกรเปิดลู่อังคารจัดเครื่องไหว้อังคารให้ประธานฯ
- ประธานฯ จุกธูปเทียนไหว้อังคาร สรงด้วยน้ำอบไทย โรยดอกมะลิ
กลีบกุหลาบดอกไม้อื่น ๆ
- คณะญาติไหว้อังคารต่อจากประธานฯ
- เมื่อทุกคนไหว้อังคารเสร็จแล้วพิธีกรห่อลู่อังคารด้วยผ้าขาว รวบมัด
ด้วยสายสิญจน์ทำเป็นจุก ข้างบนแล้วสวมพวงมาลัย
- พิธีกรแจกดอกกุหลาบให้คณะญาติคนละ ๑ ดอก

การบูชาเจ้าแม่ที่ หัวสี่พันดร

- พิธีกรจัดเครื่องบูชาเจ้าแม่ที่ – หัวสี่พันดรให้ประธานฯ
- ประธานฯ จุกเทียน ๑ เล่ม และธูป ๗ ดอก ที่กระถางดอกไม้ ๗ สี กล่าวบูชา
และกล่าวฝากอังคารกับเจ้าแม่ที่สี่พันดร

วิธีลอย

- เมื่อกล่าวบูชา/กล่าวฝากอังคารกับเจ้าแม่นที่-ท้าวสี่พันดร เสร็จแล้วพิธีกรเชิญทุกคนยืนขึ้น ให้อาลัยประมาณ ๑ นาที
- ประธานฯ โยนเงินเหรียญ (ตามสมควร) ลงทะเล เพื่อซื้อที่ตามธรรมเนียม แล้วลงบันไดเรือ ทางกาบซ้าย ลอยกระทงดอกไม้ ๗ สี โดยใช้มือประคองค่อย ๆ วางบนผิวน้ำโดยให้ผู้ร่วมพิธีทุกคนถือสายสัญญาณด้วย
- หากกาบเรือสูงจากผิวน้ำมากเกินไป และไม่มีบันไดลงเรือ ให้ใช้สายสัญญาณทำเป็นเสาแทรก ๔ สาย จำนวน ๒ เสาแทรก คือใส่กระทงดอกไม้ ๗ สี ๑ เสาแทรกและใส่ห่อลู่อังคาร ๑ เสาแทรก หย่อนลงไป(ห้ามโยน)
- เมื่อห่อลู่อังคารลงสู่ผิวน้ำแล้วให้โรยดอกกุหลาบ รูปเทียนตามลงไป และสิ่งของสำหรับไหว้บูชาที่เหลือทั้งหมดให้โรยตามลงไปด้วย
- เรือวนซ้าย ๓ รอบ
- เสร็จพิธี

๗. พิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน

พระกฐินพระราชทาน คือ พระกฐินที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯพระราชทานแก่กระทรวง ทบวง กรม องค์การ สโมสร คณะบุคคลหรือเอกชน ซึ่งขอพระราชทานผ้าพระกฐินเพื่อนำไปถวาย ณ พระอารามหลวง พระอารามใดพระอารามหนึ่ง นอกเหนือจากพระอารามหลวงที่โปรดเกล้าฯ ให้สงวนไว้มิให้มีการจองกฐิน ๑๖ พระอาราม

การเตรียมการ

- ทำหนังสือของจังหวัดที่จะขอพระราชทานผ้าพระกฐินนำไปถวายถึงกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม
- ติดต่อขอรับผ้าพระกฐินพร้อมบริวารจากกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม
- นำองค์พระกฐินไปตั้งที่วัดให้เรียบร้อย
- ด้านหน้าพระอุโบสถจัดโต๊ะหมู่บูชาสำหรับตั้งพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมเครื่องตั้งและเครื่องสักการะ (รูปเทียนแพและกรวยกระหัง ดอกไม้สด ๑ ชุด)
- บริวารกฐินเพิ่มเติมและปัจจัยร่วมโดยเสด็จพระราชทานกุศล
- ภายในพระอุโบสถปกติเป็นหน้าที่ของวัดจัดโต๊ะหมู่บูชาพร้อมเครื่องตั้งตามความเหมาะสม

การปฏิบัติ (ลำดับพิธี)

- ๐๙.๐๐ น. - ตั้งองค์ผ้าพระกฐินพระราชทาน ที่บริเวณด้านหน้าพระอุโบสถ
- ๑๓.๓๐ น. - ผู้ร่วมพิธีพร้อม ณ ภายในพระอุโบสถและบริเวณที่จัดรับรองภายนอกพระอุโบสถ
 - พระสงฆ์พร้อมบนอาสน์สงฆ์
- ๑๓.๕๐ น. - คณะกรรมการ พร้อมทั้งด้านหน้าพระอุโบสถ รอให้การต้อนรับประธานในพิธี
 - วงดุริยางค์เตรียมพร้อมที่ด้านหน้าพระอุโบสถ
- ๑๔.๐๐ น. - ประธานในพิธี เดินทางมาถึง ณ บริเวณพิธี ฯ
 - คณะกรรมการ ให้การต้อนรับ

- ประธาน ฯ ถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ บริเวณด้านหน้าพระอุโบสถ เปิดกรวยดอกไม้สด วางไว้ด้านข้างพานรูปเทียนแพ ถวายความเคารพ อีกครั้งหนึ่ง

- ประธาน ฯ ยื่นมือทั้งสองข้างออกไปยกผ้าพระกฐินจากพานแว่นฟ้าบนโต๊ะหมู่บูชา (อุ้มประคองระหว่างแขน) แล้วยืนตรงอยู่ที่เดิม

- วงดุริยางค์ บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี (จบ)

- ประธาน ฯ ถวายความเคารพ อุ้มประคองผ้าพระกฐิน เข้าสู่ภายในพระอุโบสถ แล้ว วางผ้าพระกฐินพระราชทาน บนพานแว่นฟ้า ซึ่งตั้งอยู่หน้าอาสน์สงฆ์

- ประธาน ฯ จุดธูปเทียนบูชาพระพุทธรูปปฏิมาประธาน ที่โต๊ะหมู่บูชา กราบ ๓ ครั้ง แล้วไปที่ด้านหน้าอาสน์สงฆ์ หยิบผ้าห่มพระพุทธรูปปฏิมาประธาน ที่วางอยู่บนผ้าพระกฐินพระราชทานส่งให้ไวยาวัจกร นำไปห่มพระพุทธรูปปฏิมาประธาน

- ประธาน ฯ ยกผ้าพระกฐินพระราชทานขึ้นประคองระหว่างแขน ประนมมือ หันหน้าไปทางพระพุทธรูปปฏิมาประธาน ตั้ง “นะโม ฯ ” ๓ จบ หันหน้าไปทางพระสงฆ์ กล่าวคำถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน (คำถวายผ้าพระกฐินติดอยู่บนผ้าพระกฐินพระราชทาน) ดังนี้

“ พระกฐินพระราชทาน กับทั้งผ้าอันสงฆ์บริวารทั้งปวงนี้ ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ กอปรด้วยพระราชศรัทธา โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้.....(ระบุนามหน่วยหรือบุคคล)..... น้อมนำมาถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งจำพรรษากาลถ้วนไตรมาส ในอาวาสวิหารนี้ ขอพระสงฆ์จงรับผ้าพระกฐินทานนี้ กระทำกฐินัตถการกิจตามพระบรมพุทธานุญาตนั้น เทอญ ” จบแล้วพระสงฆ์รับ “สาธุ” พร้อมกัน

- ประธาน ฯ วางผ้าพระกฐินพระราชทานบนพานแว่นฟ้า ยกประเคนพระสงฆ์รูปที่ ๒ และประเคนเทียนปาติโมกข์ ซึ่งตั้งอยู่ด้านขวาของพานแว่นฟ้า กลับนั่งที่

- พระสงฆ์กระทำอปโลกนกรรม และสวดญัตติ (ผู้ร่วมพิธีไม่ต้องประนมมือ) จากนั้น พระสงฆ์องค์ครองออกไปครองผ้า เสร็จแล้วเข้านั่งประจำที่

- ประธาน ฯ ถวายเครื่องบริวารพระกฐินพระราชทาน แด่พระสงฆ์องค์ครองผ้าพระกฐิน ฯ

- ผู้ร่วมพิธี ๒ คน ถวายผ้าไตร แต่พระคู่สวด ๒ รูป
- ประธานฯ และผู้ร่วมพิธีถวายเครื่องไทยธรรม แต่พระสงฆ์ แลวงหน้า
- เจ้าหน้าที่อนุกรรมการฝ่ายการเงินและพิธีสงฆ์ อ่านคำปวารณาถวาย

ปัจจัยโดยเสด็จพระราชกุศลบำรุงพระอาราม

- ประธานฯ ประเคนใบปวารณาแก่เจ้าอาวาส แล้วกลับนั่งที่
- พระสงฆ์อนุโมทนา
- ประธานฯ กรวดน้ำ-รับพร
- ประธานสงฆ์ ถวายอดิเรก (ถวายพระพรแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่)

ประธาน ฯ และผู้ร่วมพิธี ฯ ลดมือลง (ไม่ต้องประนมมือ)

- ประธานฯ กราบพระรัตนตรัยที่โต๊ะหมู่บูชา และกราบลาพระสงฆ์
- ประธานฯ มอบเครื่องอุปกรณ์และทุนการศึกษาให้แก่โรงเรียน (ถ้ามี)
- ประธานฯ เดินทางกลับ
- เสร็จพิธี ฯ

การแต่งกาย - ประธานในพิธี ฯ เครื่องแบบปกติขาว คาดกระเป๋ามือ

- นายทหารสัญญาบัตร นายตำรวจสัญญาบัตร ข้าราชการพลเรือน
สัญญาบัตร แต่งเครื่องแบบปกติขาว งดกระเป๋ามือ
- นายทหารประทวน เครื่องแบบปกติกาก็แถมเขียวคอพับแขนยาว
- ประชาชน ชุดสุภาพ

๘. พิธีทอดกฐินราษฎร์

กฐินเป็นพระบรมพุทธานุญาตให้ภิกษุผู้อยู่จำพรรษาครบถ้วนไตรมาสในอาวาสเดียวกัน ตั้งแต่ ๕ รูป ขึ้นไป ทำการกรานกฐินในระยะเวลา ๑ เดือน ตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ หลังจากออกพรรษาแล้ว ภิกษุที่กรานกฐินแล้วย่อมได้รับอานิสงส์ ๕ ประการ ตามพระวินัย กฐินจึงจัดเป็นกาลทาน ทายกผู้ถวายย่อมได้รับบุญมาก ได้รับอานิสงส์มากเช่นเดียวกัน

การเตรียมการ

- จองวัดที่หน่วยงานประสงค์จะนำผ้ากฐินไปถวายก่อนล่วงหน้า ประมาณ ๒ - ๓ เดือน บางวัดที่มีผู้ศรัทธามาก ต้องจองล่วงหน้าก่อนประมาณ ๑ ปี หรือหลายปี
- จัดเตรียมผ้ากฐินและบริวารกฐิน

การปฏิบัติ (ลำดับพิธี)

- เวลา ๑๐.๐๐ น. - ผู้ร่วมพิธีพร้อม พระสงฆ์พร้อม
- ประธานในพิธี จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย กราบ ๓ ครั้ง
 - ประธานฯ ถวายตาลปัตรแด่ประธานสงฆ์ แล้วกลับนั่งที่เดิม
 - ศาสนพิธีกร อาราธนาศีล
 - พระสงฆ์ให้ศีล ผู้ร่วมพิธีรับศีล
 - ศาสนพิธีกร นำผ้ากฐินมอบให้ประธานฯ
 - ประธานฯ ยืน ณ จุดที่กำหนด หยิบผ้าห่มพระประธานส่งให้ ไวยาวัจกร แล้วรับผ้ากฐิน
 - ศาสนพิธีกร ยืนประคองผ้าฯ ประนมมือ หันหน้าไปทางพระพุทธปฏิมาประธาน ตั้ง นะโม ๓ จบ แล้วหันหน้าไปทางพระสงฆ์ นำกล่าวคำถวายผ้ากฐิน
 - กล่าวคำถวายผ้ากฐินจบแล้ว นำผ้ากฐินไปวางบนพานแว่นฟ้า ยกประเคนพระสงฆ์รูปที่ ๒ และประเคนเทียนปาติโมกข์ แล้วกลับมานั่งที่เดิม
 - พระสงฆ์กระทำอปโลกนกรรม
 - ประธานฯ และผู้ร่วมพิธีร่วมกันถวายบริวารกฐินแด่พระสงฆ์องค์ครองกฐิน

- ประธานฯ และผู้ร่วมพิธีถวายเครื่องไทยธรรม แต่พระสงฆ์
- ศาสนพิธีกรประกาศยอดเงินถวายวัด เพื่อบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ
สงฆ์ เสร็จแล้วเชิญประธาน ฯ ประเคนยอดเงินแก่เจ้าอาวาส

- พระสงฆ์อนุโมทนา
- ประธานฯ กรวดน้ำ- รับพร
- ประธานฯ กราบพระรัตนตรัย
- เสร็จพิธี

เวลา ๑๑.๐๐ น. - ประธานฯ และผู้ร่วมพิธีถวายภัตตาหารเพลแต่พระสงฆ์
- ประธานฯ มอบเครื่องอุปกรณ์การศึกษา, อุปกรณ์การกีฬาให้กับ
โรงเรียน (ถ้ามี)

การแต่งกาย - ชำราชการทหาร เครื่องแบบปกติกาภิแกมเขียวคอพับแขนยาว
- ประชาชน ชุดสุภาพ

คำถวายผ้ากฐิน

นะโม ตัสสะ, ภาคะวะโต, อะระหะโต, สัมมาสัมพุทธัสสะ,
นะโม ตัสสะ, ภาคะวะโต, อะระหะโต, สัมมาสัมพุทธัสสะ,
นะโม ตัสสะ, ภาคะวะโต, อะระหะโต, สัมมาสัมพุทธัสสะ,

อิมัง ภันเต, สะปะริวารัง, กะฐินะทุสสัง, สังฆัสสะ, โอนิโณชะยามะ, สาธุ โน
ภันเต, สังโฆ, อิมัง สะปะริวารัง, กะฐินะทุสสัง, ปะฏิคคัณหาตุ, ปะฏิคคะเหตตะวา จะ,
อิมีนา ทุสเสนะ, กะฐินัง, อัตถะระตุ, อัมหากัง, ทีฆะรัตตัง, หิตายะ, สุขายะ ฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวายผ้ากฐิน, พร้อมทั้ง
บริวารนี้, แต่พระสงฆ์, ขอพระสงฆ์จงรับ, ซึ่งผ้ากฐิน, พร้อมทั้งบริวารนี้, ของข้าพเจ้า
ทั้งหลาย, ครั้นรับแล้ว, ขอจงกรานกฐิน, ด้วยผ้าผืนนี้, เพื่อประโยชน์, เพื่อความสุข,
แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ตลอดกาลนานเทอญ

๙. พิธีทอดผ้าป่า

ผ้าป่า หมายถึงผ้าที่ไม่มีเจ้าของหวงแหน ทิ้งอยู่ตามป่าบ้าง ตามป่าช้าบ้าง ตามถนนหนทางหรือห้อยทิ้งอยู่ตามกิ่งไม้บ้าง

ประเพณีการทอดผ้าป่าก็มีมาแต่ครั้งพุทธกาล คือ ในขณะที่พระพุทธเจ้ายังมีได้ทรงอนุญาตให้ภิกษุรับผ้าจีวรจากชาวบ้าน ทรงอนุญาตให้เที่ยวแสวงหา ”ผ้าบังสุกุล” คือ “ผ้าที่เปื้อนฝุ่น” หรือผ้าที่เขาห่อซากศพทิ้งไว้ตามป่าช้า เอามาซักฟอกทำความสะอาด ทำเป็นสังฆาฏิ จีวร หรือสบงนุ่งห่ม ต่อมาชาวบ้านปรารถนาจะบำเพ็ญกุศลให้ต้องตามพระพุทธบัญญัติ จึงได้จัดผ้าที่สมควรแก่พระไปทอดทิ้งไว้ตามที่ต่าง ๆ น่าจะเป็นด้วยเหตุนี้ จึงเรียกว่า “ผ้าป่า ” การถวายผ้าป่าเป็นการกุศลที่ไม่เกี่ยวข้องกับวินัยของพระ ไม่มีกำหนดเวลาเหมือนกฐิน สามารถถวายได้ตลอดเวลา แต่ส่วนใหญ่นิยมทอดหลังจากออกพรรษาแล้ว ปัจจุบันชาวบ้านจัดหาผ้าสำเร็จรูป พร้อมบริวารต่าง ๆ ไปถวายกันที่วัดได้เลย

การทอดผ้าป่า ไม่จำกัดเวลา จะถวายเวลาใดก็ได้ แต่ถ้าจะถวายร่วมกับการถวายผ้ากฐินให้ถวายผ้ากฐินก่อน

การเตรียมการ

- จัดผ้าไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่ง เช่น สังฆาฏิ จีวร สบง หรือหิ้งไตรก็ได้
- เครื่องอุปโภคบริโภคที่สมควรแก่สมณบริโภคตามความเหมาะสม โดยบรรจุกรวมกันในภาชนะเช่น ถังตักน้ำ กระจาด ปักกิ่งไม้ไว้และพาดผ้าไตรจีวรที่กิ่งไม้นั้น
- ไทยธรรมสำหรับถวายพระสงฆ์

การปฏิบัติ (ลำดับพิธี)

- พระสงฆ์ และผู้ร่วมพิธีพร้อม
- ประธานในพิธี จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย กราบ ๓ ครั้ง
- พิธีกรอาราธนาศีล
- พระสงฆ์ให้ศีล ผู้ร่วมพิธีรับศีล
- ประธานฯ หรือ พิธีกรนำกล่าวคำถวายผ้าป่า
- พระสงฆ์พิจารณาผ้าป่า

- พิธีกร ประกาศยอดเงินถวายวัด
- ประธานฯ ถวายเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์ (ถ้ามี)
- พระสงฆ์อนุโมทนา
- ประธานฯ กรวดน้ำ รับพร
- เสร็จพิธี

คำถวายผ้าป่า

นะโม ตัสสะ, ณะคะวะโต, อะระหะโต, สัมมาสัมพุทธัสสะ,
 นะโม ตัสสะ, ณะคะวะโต, อะระหะโต, สัมมาสัมพุทธัสสะ,
 นะโม ตัสสะ, ณะคะวะโต, อะระหะโต, สัมมาสัมพุทธัสสะ,
 อิมานิ มะยัง ภันเต, ปังสุกุละจีวะรานิ, สะปะริวารานิ, ภิกขุสังฆัสสะ,โอโณ
 ขะยามะ, สาธุ โน ภันเต, ภิกขุสังโฆ, อิมานิ, ปังสุกุละจีวะรานิ, สะปะริวารานิ,
 ปะฏิคคัณหาตุ, อัมหากัง, ทีฆะรัตตัง, หิตายะ, สุขายะ.

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวาย, ผ้าบังสุกุลจีวร, กับ
 ทั้งของบริวารทั้งหลายเหล่านี้, แต่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์ จงรับ, ผ้าบังสุกุลจีวร,
 กับทั้งของบริวารทั้งหลายเหล่านี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์, เพื่อความสุข,
 แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ตลอดกาลนานเทอญ ฯ

๑๐. พิธีถวายสังฆทาน

สังฆทาน คือทานที่ถวายแก่สงฆ์ ไม่เฉพาะเจาะจงภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง จัดเป็นทานที่มีผลมากมีอานิสงส์มาก

การเตรียมการ

- นิมนต์พระสงฆ์ไม่จำกัดจำนวน แล้วแต่ศรัทธา
- โต้ะหมุ่มบูชาพร้อมเครื่องตั้งครบชุด
- อาสนะพระสงฆ์
- เครื่องสังฆทาน ประกอบด้วยอาหารคาวหวานและของใช้อื่น ๆ ตามสมควร พร้อมดอกไม้ รูป เทียน (ควรถวายก่อนเวลาเที่ยง)

การปฏิบัติ (ลำดับพิธี)

- เจ้าภาพผู้ถวายจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย แล้วกราบ ๓ ครั้ง
- พิธีกรอาราธนาศีล
- พระสงฆ์ให้ศีล
- เจ้าภาพและผู้ร่วมพิธีรับศีล
- พิธีกรนำกล่าวถวายสังฆทาน
- เจ้าภาพถวายเครื่องสังฆทานแต่พระสงฆ์
- พระสงฆ์อนุโมทนา
- เจ้าภาพกรวดน้ำ-รับพร
- เจ้าภาพ กราบพระรัตนตรัย ๓ ครั้ง เป็นเสร็จพิธี

คำถวายสังฆทาน

นะโม ตัสสะ, ภาคะวะโต, อะระหะโต, สัมมาสัมพุทธัสสะ,
นะโม ตัสสะ, ภาคะวะโต, อะระหะโต, สัมมาสัมพุทธัสสะ,
นะโม ตัสสะ, ภาคะวะโต, อะระหะโต, สัมมาสัมพุทธัสสะ,

อิมานี, มะยัง ภันเต, ภัตตานี, สะปะริวารานี, ภิกขุสังฆ์สสะ, โธโณชะยามะ, สาธุ โน ภันเต, ภิกขุสังโฆ, อิมานี, ภัตตานี, สะปะริวารานี, ปะภุคคัณหาตุ, อัมหากังทีฆะรัตตัง, หิตายะ, สุขายะฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวาย, ภัตตาหาร, กับทั้งของบริวารทั้งหลายเหล่านี้, แต่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์, จงรับภัตตาหาร, กับทั้งของบริวารทั้งหลายเหล่านี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์, เพื่อความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ตลอดกาลนานเทอญฯ

๑๑. พิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

พิธีวันมาฆบูชา, วันวิสาขบูชา, และวันอาสาฬหบูชา, วันเข้าพรรษาและวันอัฐมีบูชา

การเตรียมการ

- ตั้งโต๊ะหมู่บูชาพร้อมเครื่องสักการะ
- ดอกไม้ธูปเทียนหรือโคมไฟ (สำหรับผู้ใหญ่ใช้เวียนเทียน)

การปฏิบัติ (ลำดับพิธี)

เมื่อถึงกำหนดเวลา ผู้ร่วมพิธี พร้อม ณ บริเวณที่กำหนด(ยื่นเป็นแถวให้เหมาะสมกับสถานที่)

ประธานในพิธี - จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย กราบพระ ถวายไทยธรรม แล้วกลับไปยืนหน้าแถว

ศาสนพิธีกร - นิมนต์พระให้อโวาทโดยสังเขป เมื่อจบแล้ว ผู้ร่วมพิธีทั้งหมดเปล่งเสียง “สาธุ” พร้อมกัน ศาสนพิธีกรนำไหว้พระสวดมนต์

อะระหัง สัมมาสัมพุทธโธ ะคะคะวา...

อิตปิโส ะคะคะวา...สาวกขาโต...สุปะฏิปันโน.

- นำกล่าวคำบูชา (กล่าว นโม ๓ จบก่อน)

- นำกล่าวแผ่เมตตา

สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิดแก่เจ็บตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย จงเป็นสุขเป็นสุขเถิดอย่างได้มีความทุกข์กายทุกข์ใจเลย จงมีความสุขกายสุขใจรักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด

คำบูชาวันมาฆบูชา

วันนี้เป็นวันมาฆบูชา ตรงกับวันที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ ในที่ประชุมสงฆ์ ๑,๒๕๐ รูป ซึ่งประกอบด้วยองค์ ๔ คือ ภิกษุ ๑,๒๕๐ รูป ที่มาประชุมกันนั้น ล้วนเป็นพระอรหันต์ทั้งสิ้น ๑ ล้วนเป็นเอหิภิกษุ คือ ได้รับการอุปสมบทจากพระพุทธเจ้าทั้งสิ้น ๑ มาประชุมพร้อมกันโดยมิได้นัดหมาย ๑ วันนั้นเป็นวันเพ็ญมาฆะ ๑ การประชุมอันอัศจรรย์อย่างนี้ ได้มีครั้งเดียวเท่านั้น

บัดนี้เราทั้งหลายมีชีวิตมาถึงวันมาฆบูชานี้ ได้น้อมระลึกถึงพระพุทธเจ้าและ

พระอรหันต์สาวกเหล่านั้น จึงมาประชุมพร้อมกัน ณ ที่นี้ ถือเครื่องสักการะ ทำกายของตนให้เป็นดุจภาชนะ รองรับเครื่องสักการะ ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยเป็นอารมณ์ กระทำประทักษิณปูชนียสถานแห่งนี้ ๓ รอบ ทำการบูชาด้วยเครื่องสักการะที่ถือไว้นี้ ขอพระพุทธรเจ้าและพระอรหันต์สาวกเหล่านั้น แม้จะปรินิพพานไปแล้ว แต่ยังคงดำรงอยู่ โดยพระคุณทั้งหลายอันบัณฑิตพึงรู้ได้ โปรตได้รับเครื่องสักการะ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนานเทอญ

คำบูชาวันวิสาขบูชา

วันนี้เป็นวันวิสาขบูชา พระจันทร์เพ็ญโคจรผ่านดาววิสาขฤกษ์เป็นอภิลักขิตกาล ท่านกำหนดว่าเป็นวันคล้ายวันประสูติ วันตรัสรู้ และวันเสด็จปรินิพพานของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นสรณะสูงสุดของเราทั้งหลาย เราทั้งหลายมีชีวิตมาถึงวันวิสาขบูชานี้ อันพระคุณของพระองค์เตือนใจให้เกิดอุตสาหะ จึงมาพร้อมกัน ณ เบื้องหน้าปูชนียสถานแห่งนี้ ถือเครื่องสักการะมีรูปเทียน เป็นต้น กระทำกายของตน ให้เป็นดุจภาชนะ รองรับเครื่องสักการะ จักระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยเป็นอารมณ์ กระทำประทักษิณปูชนียสถานแห่งนี้ ๓ รอบ ทำการบูชาด้วยเครื่องสักการะที่ถือไว้นี้ ขอพระพุทธรเจ้าพระองค์นั้น แม้เสด็จปรินิพพานไปนานแล้ว แต่ยังคงดำรงอยู่โดยพระคุณทั้งหลายอันเป็นบัณฑิตพึงรู้ได้ โปรตได้รับเครื่องสักการะของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนานเทอญ

คำบูชาวันอาสาฬหบูชา

วันนี้วันอาสาฬหบูชา เป็นวันคล้ายกับวันที่พระพุทธรเจ้าทรงเริ่มประกาศพระศาสนาขึ้นในโลก ทรงแสดงพระธรรมจักรอันประเสริฐ แก่พระเบญจวัคคีย์ และวันนั้นได้มีพระอรียสงฆ์องค์แรกอุบัติขึ้นในโลก เป็นวันที่พระรัตนตรัยสมบูรณ์ครบทั้ง ๓ ประการ

บัดนี้เราทั้งหลายมีชีวิตมาถึงวันอาสาฬหบูชา ซึ่งคล้ายวันอุบัติขึ้นของพระสงฆ์รัตนะ จึงมาพร้อมกัน ณ ที่นี้ถือนเครื่องสักการะมีรูปเทียน เป็นต้น กระทำกายของตน ให้เป็นดุจภาชนะ รองรับเครื่องสักการะ จักระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยเป็นอารมณ์ กระทำประทักษิณปูชนียสถานแห่งนี้ ๓ รอบ ทำการบูชาด้วยเครื่องสักการะที่ถือไว้นี้ ขอพระพุทธรเจ้าพระองค์นั้นกับพระสงฆ์สาวก แม้ปรินิพพานไปนานแล้ว แต่ยังคงดำรงอยู่ โดยพระคุณทั้งหลายอันบัณฑิตพึงรู้ได้ โปรตได้รับเครื่องสักการะของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนานเทอญ

นากล่าวคำอุทิศส่วนกุศล

ขออุทิศส่วนบุญกุศลที่ได้บำเพ็ญด้วยกายวาจาใจนี้ ถวายแด่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ องค์พระประมุขของชาติไทย ซึ่งเป็นอัครศาสนูปถัมภกและให้แก่ท่านผู้มีพระคุณ มีมารดาบิดา ครูอาจารย์ ตลอดจนท่านที่ได้ทำนุบำรุงประเทศชาติ ศาสนา เป็นต้น

จบแล้วเชิญประธานเดินนำเวียนเทียนรอบปูชนียสถาน ประธาน ออกเดินนำขบวนเวียนเทียนรอบพระอุโบสถหรือปูชนียสถานนั้น ๆ จนครบ ๓ รอบ วางเครื่องสักการะ ณ ที่จัดเตรียมไว้แล้วตักบาตรพระสงฆ์ เสร็จพิธี

หมายเหตุ

- การประกอบพิธีบูชาทั้ง ๓ วันจัดเหมือนกัน จะต่างกันก็เฉพาะคำบูชาใน วันนั้น ๆ เท่านั้น

- คำบูชาที่พิมพ์ในหนังสือเล่มนี้ เป็นภาษาไทยที่แปลจากภาษาบาลีคำต่อคำ หากจะยอให้สั้นเอาเฉพาะใจความสำคัญ เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาประกอบพิธีก็ได้

- การประกอบพิธีให้ครบทุกขั้นตอน ต้องสวดมนต์สรรเสริญคุณพระรัตนตรัย ทั้งภาษาบาลีและสวดทำนองสรภัญญะในภาษาไทย โดยประธานฯ จะนำสวดหรือจะให้พิธีกรนำสวดก็ได้

- การประกอบพิธีจะทำเวลาใดก็ได้ไม่มีข้อกำหนด

- ขณะเวียนเทียน จะจุดธูปเทียนหรือไม่ก็ได้ ถ้าจุดจะต้องระมัดระวังทั้งในขณะเดินและในขณะที่ปักธูปเทียนหลังจากการเวียนเทียนด้วย เพราะอาจเกิดอันตรายต่อบุคคลข้างเคียงหรือสถานที่ได้

- การประเคนเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์ ผู้ให้อโวาทจะประเคนถัดจากประธานฯ จุดธูปเทียนบูชาพระ กราบพระแล้ว หรือหลังจากเสร็จพิธีเวียนเทียนแล้วก็ได้ ตามโอกาสและจังหวะที่จะอำนวย และเหมาะสม

๑๒. พิธีวางศิลาฤกษ์

การเตรียมการ (นอกจากพิธีสงฆ์และเครื่องบวงสรวงสังเวย)

- แผ่นศิลาฤกษ์ (ที่วางดวงฤกษ์เรียบร้อยแล้ว) จำนวน ๑ หรือ ๒ แผ่น
- ไม้มงคล ๙ ชนิด
- ค้อนตอกไม้มงคล
- อัฐิ เงิน ทอง นาก อย่างละ ๓ แผ่น (รวม ๙ แผ่น)
- แป้งเจิม ๑ ที่
- ทองคำเปลวปิดศิลาฤกษ์ ๓ แผ่น พร้อมของทาปิดทอง
- ทรายเสก พอสมควร
- น้ำพระพุทธรูป พอสมควร
- ปูนผสม พอสมควร
- ข้าวตอกดอกไม้ พอสมควร
- เหรียญเงินเหรียญทอง พอสมควร
- กล่องอัญมณี (พลอย ๙ สี) ๑ กล่อง

การปฏิบัติ (ลำดับพิธี)

- พระสงฆ์ - ปิดทองแผ่นศิลาฤกษ์ พรมน้ำพระพุทธรูปและโปรยทรายเสกที่หลุมศิลาฤกษ์
- ประธานในพิธี - ไปที่หลุมศิลาฤกษ์ เจิมแผ่นศิลาฤกษ์ เจิมแผ่นอัฐิเงิน ทอง นาก และไม้มงคล
- ยืนหรือนั่งหันหน้าไปทางทิศที่เป็นศรีของวันประกอบพิธี
- รับค้อนตอกไม้มงคล พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถาดนตรีบรรเลง
- เพลงมหาฤกษ์ พราหมณ์เป่าสังข์แกว่งบัณเฑาะว์ ลั่นฆ้อง
- รับเครื่องตักปูนที่พิธีกรเตรียมไว้ หยอดหลักไม้มงคลจนครบ ๙ ต้น
- รับอัฐิ เงิน ทอง นาก แล้ววางเป็นรูปวงกลมตาม

คำแนะนำของพิธีกร

- รับเครื่องตักปูนที่พิธีกรเตรียมไว้ หยอดบนแผ่นอิฐ เงิน ทอง นาก
จนครบทุกแผ่น

- รับแผ่นศิลาฤกษ์วางบนแผ่นอิฐ เงิน ทอง นาก ให้ได้ศูนย์กลางพอดี
 - วางกล่องอัญมณีที่หัวแผ่นศิลาฤกษ์
 - โปรยข้าวตอกดอกไม้ลงบนแผ่นศิลาฤกษ์ตามสมควร
- ผู้เข้าร่วมพิธี
- โปรยข้าวตอกดอกไม้ที่หลุมศิลาฤกษ์จนหมด
 - เสริมพิธี

หมายเหตุ

บางครั้ง พระสงฆ์จะเป็นผู้เจิม ปัดทองแผ่นศิลาฤกษ์, แผ่นอิฐ เงิน ทอง นาก และไม้มงคลก่อนที่พิธีสงฆ์จะเริ่มขึ้น

ทิศที่เป็นศรีของวันประกอบพิธี

- อาทิตย์ ใต้
จันทร์ ตะวันตกเฉียงใต้
อังคาร ตะวันตก
พุธ ตะวันตกเฉียงเหนือ
พฤหัสบดี อีสาน
ศุกร์ ตะวันออกเฉียงใต้
เสาร์ เหนือ
พุธ (กลางคืน) ตะวันออก

๑๓. พิธีเปิดป้ายอาคารสถานที่

การเตรียมการ

- โต๊ะหมู่บูชาพร้อมเครื่องสักการะ (หมู่ ๕, ๗ หรือหมู่ ๙)
- แป้งเจิม ๑ ที่
- ทองคำเปลว ๓ แผ่น พร้อมขี้ผึ้งหรือกระเทียมทาปิดทอง
- ผ้าคลุมป้าย มีสายชักหรือกดปุ่ม
- เครื่องดื่ม
- ไทยธรรมถวายพระ
- ภัตตาหาร (กรณีมีการทำบุญเลี้ยงพระ)

การปฏิบัติ

แบบที่ ๑ พระสงฆ์ให้ศีลอย่างเดียว (เมื่อถึงเวลายกกำหนด)

- ประธานในพิธี - จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย กราบพระ ๓ ครั้ง
- อาราธนาศีล
 - ประธานสงฆ์ให้ศีล
- เจ้าภาพ - กล่าวรายงาน และเชิญประธานเปิดป้าย
- ประธานฯ - กดปุ่ม หรือชักผ้าคลุมเปิดป้าย
- พระสงฆ์ - เจริญชัยมงคลคาถา (ดนตรีบรรเลงเพลงมหาฤกษ์ ถ้ามี)
- ประพรมน้ำพระพุทธรณ์
 - เจิมป้าย
- ประธานฯ - ประเคนไทยธรรมแด่พระสงฆ์ กรวดน้ำ รับพร
- พระสงฆ์ - ประพรมน้ำพระพุทธรณ์
- เสร็จพิธี

แบบที่ ๒ พระสงฆ์เจริญพระพุทธรณ์และฉันภัตตาหาร

- ประธานในพิธี - จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย กราบพระ ๓ ครั้ง
- อาราธนาศีล
 - ประธานสงฆ์ให้ศีล
 - อาราธนาพระปริตร

- พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์
 - ประเคนภัตตาหารแด่พระสงฆ์ (พระสงฆ์ฉันเสร็จ)
 - ประเคนไทยธรรม กรวดน้ำ รับพร
- เจ้าภาพ - กล่าวรายงาน และเชิญประธานเปิดป้าย
- ประธานฯ - กดปุ่ม หรือชักผ้าคลุมเปิดป้าย
- พระสงฆ์ - เจริญชัยมงคลคาถา (ดนตรีบรรเลงเพลงมหาฤกษ์)
- ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ เจิมป้าย เสร็จพิธี
- แบบที่ ๓** พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ฉันทภัตตาหารภายหลัง
- ประธานในพิธี - จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย กราบพระ ๓ ครั้ง
- อาราธนาศีล
 - ประธานสงฆ์ให้ศีล
 - พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์
- เจ้าภาพ - กล่าวรายงานและเชิญประธานเปิดป้าย
- ประธานฯ - กดปุ่ม หรือชักผ้าคลุมเปิดป้าย
- พระสงฆ์ - เจริญชัยมงคลคาถา (ดนตรีบรรเลงเพลงมหาฤกษ์)
- ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ เจิมป้าย
- ประธานฯ - ประเคนภัตตาหารแด่พระสงฆ์ (พระสงฆ์ฉันเสร็จ)
- ประเคนไทยธรรม กรวดน้ำ รับพร
- พระสงฆ์ - ประพรมน้ำพระพุทธมนต์
- เสร็จพิธี

๑๔. พิธีบูชาพระภูมิ

การเตรียมการ

- สำหรับอาหารคาว – หวาน ๑ สำหรับ (เหมือนสำหรับพระพุทธ)
- เครื่องสังเวย (ตามความเหมาะสม)
- ดอกไม้ รูป เทียน (เหมือนบูชาพระ นอกจากรูปไข่ ๓ ดอก)

การปฏิบัติ

- ตั้งโต๊ะปูผ้าขาว หน้าศาล บริเวณบ้านที่สะอาดเหมาะสม เพื่อวางสำหรับอาหาร (หรือวางสำหรับบนศาล ถ้ามีที่ว่างพอ)

- จุดธูปเทียน

- พนมมือกล่าวคำบูชาดังนี้ “ อมิณา โสพะณะ โภชะเนนะ ภูมิเทเว ปุเชมิ ”
ข้าพเจ้าขอบูชาภูมิเทวดาด้วยโภชนะพร้อมทั้งน้ำนี้ ถ้าบูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียน
ไม่มีอาหารกล่าวคำบูชาดังนี้ “ อมิณา สักกาเรนะ ภูมิเทเว ปุเชมิ ” ข้าพเจ้าขอบูชา
ภูมิเทวดาด้วยเครื่องสักการะนี้

- ลาสำหรับพระภูมิ (เมื่อธูปหมดดอก) ดังนี้ “ อิมัง เสาสัง มังคะลัง ยาจามิ ”
ข้าพเจ้าขอส่วนที่เหลืออันเป็นมงคลนี้ (แล้วยกสำหรับเก็บได้)

หมายเหตุ

- คำบูชาที่ว่าไว้นั้น เป็นเพียงแนวหนึ่ง ผู้บูชาอาจใช้คำอื่น ๆ ที่บังถึงภูมิเทวดา
ตามที่ตนถนัด

- การบูชาด้วยเครื่องสักการะ กระทำได้ทุกโอกาส (ถ้ามีการบูชาพระด้วย
ให้กระทำหลังจากการบูชาพระเสร็จแล้ว)

๑๕. พิธีมงคลสมรส

การเตรียมการพิธีสงฆ์

- โต๊ะหมู่บูชา/ที่รองกราบแบบคุกเข่า ๒ ชุด หรือหมอนรองกราบ ๒ ใบ
- พานดอกไม้สด ๕ พาน/ กระจ่างรูป/ เทียนเกลียว ๑๒ นิ้ว ๑ คู่
- เชิงเทียนชนวน/ เทียนเกลียว ประดับดอกไม้ ๑ ชุด
- อาสนะพิง ๙ ที่
- ของใช้พิธีสงฆ์ครบ
- กี่น้ำชา/ น้ำชา /เครื่องดื่มถวายพระ ๙ ชุด
- โต๊ะวางเครื่องไทยธรรม
- โต๊ะสำหรับใส่บาตร พร้อมผ้าระบาย
- อาหารสำหรับเจ้าบ่าว/เจ้าสาวใส่บาตร พร้อมขันและทัพพี
- บาตร ๙ ใบ หรือภาชนะอื่น เช่น จานใบใหญ่พอสมควร แทนบาตรก็ได้
- โซฟาสำหรับประธาน ๑ ชุด/ เก้าอี้เจ้าบ่าว/เจ้าสาว ๑ ชุด
- ดอกไม้ประดับโต๊ะประธาน ๑ ชุด/ โต๊ะด้านหน้าเจ้าบ่าว/เจ้าสาว ๑ ชุด
- โถกข้าวพระพุทธรูป ๑ ชุด

การปฏิบัติ (ลำดับพิธี)

- เจ้าบ่าว - เจ้าสาว พร้อมด้วยคุณพ่อ คุณแม่ ญาติ และแขกผู้มีเกียรติ พร้อม ณ สถานที่ประกอบพิธีสงฆ์ (หญิงซ้าย - ชายขวา)

- เจ้าบ่าว - เจ้าสาว จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย โดยรับเทียนชนวนจากพิธีกร ถือเทียนชนวนด้วยกัน จุดเทียนเล่มซ้ายมือของเจ้าบ่าว - เจ้าสาวก่อน แล้วจุดเล่มขวามือ ต่อจากนั้นจุดธูปเรียงจากดอกซ้ายมือไปหาดอกขวามือ แล้วส่งเทียนชนวนคืนให้พิธีกร พนมมือ กล่าวคำบูชาอธิษฐานว่า “ข้าพเจ้าขอน้อมสักการะบูชาคุณพระศรีรัตนตรัย ด้วยเครื่องสักการะนี้ ข้าพเจ้าทั้งสองจะซื่อสัตย์ต่อกันอย่างมั่นคง จะดำรงชีวิต ด้วยความถูกต้องดีงามทุกประการ ด้วยอำนาจสัจจวาจาฉัน ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย ได้โปรดบันดาลประทานพรให้ข้าพเจ้าทั้งสอง ประสบแต่ความสุขความเจริญ ความก้าวหน้าในชีวิต

ยิ่ง ๆ ขึ้นไปเทอญ” แล้วกราบพระพุทธรูปที่โต๊ะหมู่บูชา ๓ ครั้ง แล้วหันไปทางพระสงฆ์ กราบพระสงฆ์ ๓ ครั้ง

- พิธีกรอาราธนาศีล, พระสงฆ์ให้ศีล, เจ้าบ่าว-เจ้าสาว และผู้ร่วมพิธีฯ รับศีล
- พิธีกรอาราธนาพระปริตร, พระสงฆ์เจริญพระพุทธรูป
- เจ้าบ่าว – เจ้าสาว และผู้ร่วมพิธี ฯ รับฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธรูป
- พระสงฆ์เจริญพระพุทธรูปถึงบท อะเสวะนา จะ พาลานัง.....พิธีกร

เชิญเจ้าบ่าว เจ้าสาวจุดเทียนน้ำมันต์ โดยเจ้าบ่าว เจ้าสาว ถือเทียนชนวนด้วยกัน จุดเทียนน้ำมันต์แล้วส่งเทียนชนวนให้พิธีกร ยกขึ้น (ครอบ,บาตร) น้ำมันต์ ถวายประธานสงฆ์ เสร็จแล้วกลับมานั่งที่เดิม

- พระสงฆ์เจริญพระพุทธรูปถึงบท พาหุง....พิธีกรเชิญเจ้าบ่าว-เจ้าสาว ใส่บาตรร่วมกัน เสร็จแล้วกลับไปนั่งที่เดิม และรับฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธรูป

- พระสงฆ์เจริญพระพุทธรูปจบ พิธีกรเชิญเจ้าบ่าว – เจ้าสาว ถวายข้าว พระพุทธรูป, ถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเสร็จแล้ว

- พิธีกรเชิญเจ้าบ่าว - เจ้าสาว ถวายเครื่องไทยธรรมแก่พระสงฆ์
- พระสงฆ์กล่าวให้โอวาท และอนุโมทนา
- เจ้าบ่าว - เจ้าสาวกรวดน้ำ เสร็จแล้วรับฟังพระสงฆ์อนุโมทนาจนจบ
- เจ้าบ่าว-เจ้าสาวรับการประพรมน้ำพระพุทธรูปจากพระสงฆ์ที่ละรูป

จนครบทั้ง ๘ รูป

- เจ้าบ่าว - เจ้าสาวกราบพระสงฆ์ ๓ ครั้งและเข้าไปกราบพระพุทธรูปที่โต๊ะหมู่บูชา ๓ ครั้ง เสร็จแล้ว ลูกไปยืนรอส่งพระสงฆ์

- เสร็จพิธี

คณะผู้จัดทำ

นางกุลชไม	ลีบพิก
นางณัฐพัชร	สายเสนา
นายอัครเดช	มณีภาค
นางสาวสำราญ	เจริญสุขเช้า
นายทิตะซัง	มนตรีกุล ณ อยุธยา
นายศุกรโกสินทร์	เยี่ยมพलयศรี
นางศิริพร	เพียรสงประเสริฐ
นางสาวณัฐนันท์	ภู่วัฒนา
นางสาวยลรดี	ศิริภิญโญชัย